

Produktverslag

Kinderopvang

**De weg naar een pedagogisch
beleidsplan voor een kindercentrum**

**Naam: Vanessa Heel
Opleiding: SPH-duaal
Begeleidster: Brit Fontaine
2e beoordelaar: Saskia Rozenbaum
Datum: 27 april 2004**

Zeker, de honderd is er wél!

Het kind
bestaat uit honderd.
Het kind heeft
honderd talen
honderd handen
honderd gedachten
honderd manieren van denken
van spelen, van spreken.
Honderd, altijd weer honderd
manieren van luisteren
verwonderen en liefhebben
honderd vreugden
om te zingen
en te begrijpen
honderd werelden
om te ontdekken
honderd werelden
om te verzinnen
honderd werelden
om te dromen.
Het kind heeft
honderd talen
(en nog honderd honderd honderd meer)
maar ze pakken er negenennegentig af.
De school en de samenleving
scheiden het hoofd van het lichaam
Zij zeggen tegen het kind:
dat hij zonder handen moet denken
zonder hoofd moet handelen
moet luisteren en niet praten
moet begrijpen zonder vreugde
alleen met Pasen en Kerstmis
mag liefhebben en verwonderen.
Ze zeggen tegen het kind:
ik geef je de al ontdekte wereld
en van de honderd
pakken ze er negenennegentig af.
Ze zeggen tegen het kind:
dat werk en spel
realiteit en fantasie
wetenschap en verbeelding
hemel en aarde
verstand en droom
dingen zijn
die niet bij elkaar horen.

En dus vertellen ze het kind
dat de honderd er niet is.
Het kind zegt:
Zeker: de honderd is er wél!

Loris Malaguzzi

Voorwoord

Marion Coobs, Jozé Koek, Nathalie Ravensberg en Desirée Warning (mijn klasgenoten) wil ik bedanken voor hun morele steun tijdens het schrijven van dit afstudeerproject. Meiden onwijs bedankt voor alles!

Sebastiaan Ouwerling (mijn vriend) wil ik bedanken voor het geduld wat hij steeds weer opbracht als ik hem uit bed haalde omdat er iets niet goed ging met de computer. En ook nog voor het nalezen.

Manuela du Chatenier (mijn moeder) wil ik bedanken voor het nalezen van de stukken op taalgebruik en spellingcontrole, omdat ik dat thuis niet heb en op het leesgemak en de logica.

CeesJan Saaltink (mijn collega) bedank ik voor het in contact brengen van mij met een vriend van hem (Ralph Gieben) om eventueel samen een kindercentrum op te kunnen richten.

Ralph Gieben (mijn toekomstige compagnon?) wil ik bedanken voor de inspirerende gesprekken die wij al gehad hebben en waarvan er hopelijk nog een groot aantal zullen volgen, zodat wij samen een droom kunnen waarmaken.

Tot slot bedank ik Britt Fontaine (mijn afstudeerbegeleidster) voor het bekritisieren van mijn stukken, het inspireren en het geven van de vele handige en bruikbare tips.

Allemaal ontzettend bedankt, ook de mensen die hier niet bij naam genoemd staan!

Inhoudsopgave

Voorwoord	ii
Inleiding	1
Hoofdstuk 1: Het proces	3
1.1 De probleemstelling	3
1.2 De deelvragen	3
1.3 Een plaatsbepaling	3
1.4 Het procesverslag	4
1.5 Het pedagogisch beleidsplan	5
1.5.1 Waarom een pedagogisch beleidsplan	5
1.5.2 Het raamwerk	5
1.5.3 Wat vind ik wel en niet goed?	6
Hoofdstuk 2: De ontwikkeling van kinderen	8
2.1 Drie belangrijke vraagstukken	8
2.1.1 Nature-nurture	8
2.1.2 Continu-discontinu	8
2.1.3 Actief-passief	9
2.2 Vier verschillende invalshoeken /theorieën	9
2.2.1 De psychodynamische theorie van Sigmund Freud (1856-1939)	9
2.2.2 Het cognitieve ontwikkelingsmodel	9
2.2.3 De leertheorie	10
2.2.4 Het biologische verklaringsmodel	10
2.3 De ontwikkelingsgebieden /aspecten	10
2.3.1 De motorische ontwikkeling	11
2.3.2 De emotionele /sociale ontwikkeling	11
2.3.3 De cognitieve ontwikkeling	12
2.3.4 De taal- en spraak ontwikkeling	13
2.3.5 De ontwikkeling van fantasie en creativiteit	13
2.3.6 De ontwikkeling van de zelfstandigheid /zelfredzaamheid	14
2.4 Kinderen met een handicap	14
2.5 Mijn visie op ontwikkeling van kinderen	15
Hoofdstuk 3: De opvoeding van kinderen	16
3.1 De grondwet van de opvoeding	16
3.1.1 'Opvoeder, wat je krijgen wil, moet je geven!'	16
3.1.2 De drie O's	17
3.2 De Reggio Emilia, een pedagogische stroming	18
3.2.1 Wat is Reggio Emilia	18
3.2.2 Waarom Reggio Emilia	18
3.2.3 Welke aspecten zijn bruikbaar in Nederland	19
3.3 Opvoeden tot zelfbewuste kinderen	20
3.3.1 Stimuleren van zelfvertrouwen	20
3.3.2 Bevorderen van fantasie en experimenteel gedrag	21
3.3.3 Juist omgaan met kinderangsten	22
3.4 Mijn visie op opvoeding van kinderen	22
Hoofdstuk 4: De bijdrage van een opvang aan ontwikkeling en opvoeding	24
4.1 Kinderopvang	24
4.1.1 De verschillende functies	24

4.1.2 Verschillende mogelijkheden	25
4.1.3 De actuele discussie	25
4.2 Diversiteit binnen de kinderopvang	27
4.2.1 De opvoeding	27
4.2.2 Religie	28
4.2.3 De houding en visie	28
4.3 De integratie van kinderen met een handicap	28
4.3.1 Waarom integratie	29
4.3.2 De betekenis van integratie	29
4.3.3 Uitgangspunten voor integratie voor kindercentra	30
4.4 De wettelijke kaders	31
4.4.1 Regelgeving rondom kinderopvang	31
4.4.2 De Wet Basisvoorziening Kinderopvang (Wbk)	32
4.4.3 Opzetten van een nieuw kinderdagverblijf	33
Hoofdstuk 5: De randvoorwaarden	34
5.1 Het ouderbeleid	34
5.2 Het personeelsbeleid	35
5.3 Aandachtspunten bij het organisatiebeleid	35
5.4 Aandachtspunten bij het financieel beleid	36
5.5 Aandachtspunten bij het accommodatiebeleid	36
5.6 Aandachtspunten bij het externe beleid	37
Hoofdstuk 6: De Conclusie	38
6.1 De beantwoording van de deelvragen	38
6.2 De probleemstelling	38
6.3 De uitgangspunten voor het pedagogisch beleidsplan	38
Bronvermelding	40

Inleiding

Sinds de jaren zestig is er een steeds groter wordende behoefte aan goede kinderopvang. Redenen hiervoor zijn zaken als stijgende behoefte van vrouwen om te blijven of te gaan werken, het gestegen opleidingsniveau van vrouwen en het kleiner worden van de gezinnen. Maar ook demografische en economische factoren dragen hieraan bij. Volgens de Stichting Organisatie voor Strategisch Arbeidsmarktonderzoek (OSA) werkt op dit moment 56% van de vrouwen in Nederland full- of parttime. In 1961 was dit nog maar 27%. Cijfers van het Centraal Bureau voor de Statistiek wijzen uit dat het aantal kinderen dat tussen 1990 en 2001 een kinderdagverblijf bezocht meer dan verdubbeld is: van ruim 50.000 kinderen tot bijna 250.000 kinderen. Het aantal kindplaatsen is uitgebreid van 22.000 naar 154.000 (een kindplaats is de zakelijke uitdrukking voor een full-time plaats in het kinderdagverblijf) en het aantal werknemers binnen de kinderopvang van 4.000 naar 40.000.

Door een stimuleringsmaatregel van de overheid in 1990 is het aantal kinderdagverblijven de laatste jaren enorm toegenomen. De kinderdagverblijven hebben als doel: "Service verlenen aan de ouders, die overdag niet in de gelegenheid zijn om hun kind(eren) op te vangen." Een goede dienstverlening aan de ouders staat dus centraal. Ik ben echter van mening dat niet de ouders, maar de kinderen centraal dienen te staan. De kinderdagverblijven in Nederland worden gezien als vervanging voor de thuissituatie, terwijl ik denk dat het juist een aanvulling op thuis kan zijn. De werkwijze is primair gericht op verzorging, leuk spelen en hechting aan de leidster, terwijl een dagverblijf juist de mogelijkheden in zich draagt om een waardevolle bijdrage te leveren aan de ontwikkeling van kinderen. In Nederland is het echter moeilijk om de ontwikkeling van het kind centraal te stellen, omdat hier geen pedagogiek bestaat die speciaal ontwikkeld is voor en vanuit de kinderopvang. Maar in de Nederlandse kinderdagverblijven is de belangstelling voor pedagogisch gedachtengoed groeiende. Na de jaren van enorme uitbreiding en allerlei daarmee samenhangende organisatorische problemen is er nu ruimte gekomen voor nieuwe pedagogische inspiratie. Dat er in de Nederlandse kinderopvang duidelijk behoefte is aan verdere professionalisering door ontwikkeling van een pedagogiek blijkt ook uit het onderzoek van de Commissie Kwaliteit Kinderopvang. Deze ontwikkeling heeft in het Italiaanse stadje Reggio Emilia de afgelopen dertig jaar al plaatsgevonden. Daar is een pedagogiek ontwikkeld waarin het jonge kind centraal wordt gesteld en gezien wordt als actief constructeur van zijn eigen leven.

Ik heb zelf serieuze plannen om een kindercentrum op te richten waar de service aan de ouders zagezegd op de tweede plaats komt en waar de kwaliteit van de opvoeding en ontwikkeling voorop staat. Vandaar mijn keuze voor het schrijven van een pedagogisch beleidsplan voor een nieuw op te zetten c.q. te ontwikkelen kindercentrum. Hiermee hoop ik tevens een bijdrage te kunnen leveren aan de kwaliteitsverbetering binnen de kinderopvang.

In hoofdstuk 1 zal ik de probleemstelling weergeven, vanwaaruit dit verslag tot stand is gekomen. Tevens zal ik weergeven van welke deelvragen ik ben uitgegaan bij het schrijven van dit verslag. De relevantie van dit verslag en produkt voor het beroep SPH komen hier ook aan de orde en het procesverslag. Tot slot zal ik uitleg geven over de door mij gekozen vorm van het produkt, namelijk het pedagogisch beleidsplan. In hoofdstuk 2 zal ik ingaan op de ontwikkeling van kinderen. Dit doe ik aan de hand van vraagstukken, theorieën, ontwikkelingsgebieden en handicaps. Mijn visie op de ontwikkeling van kinderen zal dit hoofdstuk afsluiten. In hoofdstuk 3 zal ik meer vertellen over de opvoeding van kinderen. De grondwet voor opvoeding, de pedagogische stroming Reggio Emilia en het zelfbewustzijn van de kinderen komen hier aan de orde. Ook dit hoofdstuk zal ik afsluiten met mijn visie op dit onderwerp. Hoofdstuk 4 gaat over kinderopvang, de wettelijke kaders, de actuele discussie en de rol die kinderopvang kan hebben in de ontwikkeling en opvoeding van kinderen. In hoofdstuk 5 zal ik de zes verschillende randvoorwaarden benoemen. Twee daarvan zijn uitgebreid uitgewerkt, terwijl ik voor de overige 4 slechts aandachtspunten benoemd heb. In hoofdstuk 6 zal ik antwoord geven op de probleemstelling en de

deelvragen. Daarnaast zal ik de uitgangspunten benoemen die uit het verslag naar voren zijn gekomen voor het pedagogisch beleidsplan.

Hoofdstuk 1: Het proces

Dit hoofdstuk geeft de basis weer voor de rest van het verslag en voor het uiteindelijke produkt. §1 is in zijn geheel gerelateerd aan het eerder verschenen startdocument. In §1.1 zal ik uitleggen voor welke probleemstelling ik heb gekozen en met welke motivatie. In §1.2 komen de door mij gekozen deelvragen aan de orde, die nodig zijn om de probleemstelling zo volledig mogelijk te kunnen beantwoorden. In §1.3 geef ik de verantwoording van mijn keuze voor het schrijven van een pedagogisch beleidsplan en de relevantie voor het beroep SPH.

§1.4 geeft uitleg over het pedagogisch beleidsplan. In §1.4.1 geef ik aan waarom een pedagogisch beleidsplan belangrijk is voor een kindercentrum. In §1.4.2 geef ik het raamwerk weer van een pedagogisch beleidsplan en in §1.4.3 tenslotte geef ik aan wat ik wel en niet goed vind in een pedagogisch beleidsplan.

1.1 De probleemstelling

De probleemstelling die ik heb gebruikt bij het schrijven van dit verslag luidt:

“Hoe ziet een pedagogisch beleidsplan eruit van een kindercentrum dat met de manier van opvoeden de natuurlijke ontwikkeling van kinderen wil ondersteunen?”

Om effect te hebben dient de opvoeding aan te sluiten bij de ontwikkeling van het kind. Naar mijn idee heeft de ontwikkeling van kinderen een natuurlijk verloop. Het gaat stapje voor stapje. Denk maar aan leren lopen, praten, schrijven, lezen, maar ook aan de zelfredzaamheid en de zelfstandigheid. Het ontwikkelt zich steeds iets verder. De opvoeding hoort hierbij steeds aan te sluiten en mee te groeien. Een kindercentrum neemt een deel van de opvoeding van de ouders over. Aangezien hier vaak meerdere professionele opvoeders werken is het van belang dat er één lijn wordt getrokken in de manier van opvoeden. Daarom is het pedagogisch beleidsplan noodzakelijk. Daarin wordt de manier van opvoeden binnen het kindercentrum vastgelegd, zodat het overzichtelijk is voor leidsters en ouders.

1.2 De deelvragen

Om tot een zo volledig mogelijke beantwoording te komen van de in §1.1 geformuleerde probleemstelling moeten er een aantal deelvragen worden beantwoord. Ik heb ervoor gekozen om de probleemstelling uit te pluizen en aan de hand daarvan de deelvragen te formuleren. De volgende deelvragen zijn daaruit gekomen:

1. Wat is een pedagogisch beleidsplan?
2. Wat is mijn visie op ontwikkeling van kinderen?
3. Wat is mijn visie op opvoeding van kinderen?
4. Welke bijdrage kan een kindercentrum leveren aan de ontwikkeling en de opvoeding van kinderen?
5. Wat zijn de randvoorwaarden voor het pedagogisch beleid?
6. Welke uitgangspunten wil ik gebruiken voor het pedagogisch beleidsplan?

Uitgaande van deze 6 deelvragen ben ik van mening om tot een volledige beantwoording te komen van de probleemstelling.

1.3 Een plaatsbepaling

Zoals al eerder aangegeven wil ik een eigen kindercentrum op gaan zetten in de toekomst. Dat zou betekenen dat ik dan algemeen directeur wordt van het kindercentrum. Helaas bestaat er geen gerichte opleiding voor deze functie. Dat geldt ook voor de andere hogere functies binnen de kinderopvang. Voor de functie van leidster is er wel een gerichte MBO-opleiding, namelijk SPW-kinderopvang. De HBO-opleiding die wordt gezien als opvolger van de SPW, is de SPH. Deze opleiding leidt op tot hogere functies dan de SPW. Dat maakt het eigenlijk al logisch dat SPH een geschikte opleiding zou zijn voor de hogere functies binnen de kinderopvang. Dan is er ook nog het feit dat kinderopvang niet gezien kan worden als hulpverlening, maar dat het om dienstverlening gaat. Eigenlijk zou de benaming dan SPD, sociaal pedagogische dienstverlening moeten zijn voor het werken op een kindercentrum. Het sociale aspect is dat het om werken met mensen, kinderen, maar ook de ouders gaat.

Daarnaast staat een leidster nooit alleen op een groep en is er dus voortdurend sprake van samenwerking tussen collegae. Het pedagogische aspect is de opvoeding van kinderen waar het op een kindercentrum allemaal om draait. De hulpverlening komt wel een beetje om de hoek kijken bij de integratie van kinderen met een handicap op een regulier kindercentrum en als er in zo'n geval sprake is van een samenwerking met deskundigen op dat gebied.

Ik heb gekozen voor de kinderopvang, omdat ik naar aanleiding van wat ik hierboven heb geschreven van mening ben dat de opleiding SPH een goede basis is voor de hogere functies binnen de kinderopvang.

1.4 Het procesverslag

Iets meer dan een jaar geleden werd bij mij het idee geboren om in de toekomst een eigen kindercentrum te willen opzetten. Ik was direct ontzettend enthousiast en ging uitzoeken wat er allemaal voor nodig is. Dat bleek ontzettend veel te zijn. Een van de onderdelen ervan bleek het pedagogisch beleidsplan te zijn, wat tegenwoordig verplicht is binnen kindercentra. Mijn keuze om een pedagogisch beleidsplan als afstudeerproject te doen was toen al snel gemaakt. Gelukkig stemde school met dit onderwerp in. Omdat ik graag snel aan de slag wilde kreeg ik al snel een afstudeerbegeleidster toegewezen, waar ik overleg mee kon plegen. In de gesprekken die we toen hadden, bespraken we vooral de grote lijnen en de onderdelen die erin zouden moeten terugkomen.

Ik begon mij toen te verdiepen in de ontwikkeling en opvoeding van kinderen. Tijdens handvaardigheid hadden we een jaar daarvoor een video gezien van een Italiaanse pedagogiek, de Reggio Emilia. Die sprak mij erg aan, omdat zij uitgaan van het kind zelf. Ook dat ben ik verder gaan onderzoeken. Ik maakte aantekeningen uit boeken in de bibliotheek, zocht op internet naar relevante en actuele informatie en legde mappen aan om deze gegevens te documenteren. Via een huidige collega maakte ik kennis met iemand die ook graag een kindercentrum zou willen opzetten, maar dan met name betrokken zou willen zijn bij de zakelijke kanten ervan. Dat sprak mij erg aan, omdat ik zelf helemaal geen zakelijke achtergrond heb en mezelf veel beter vindt in de praktische uitvoering van zaken.

Ik had bedacht dat het misschien wel mogelijk zou zijn om mijn afstudeerproject eerder af te kunnen ronden, maar die plannen bleek ik niet waar te kunnen maken. Ik vond het uiteindelijk toch een te zware combinatie met mijn werk en de schoolopdrachten van dat moment, maar ik bleef er wel mee bezig. Om mezelf wat rust te gunnen stelde ik mijn plannen uit tot na de zomervakantie. Ik zou dan minder vooruit blijven werken, maar ik had wel al het voordeel dat ik mijn onderwerp wist.

Na de zomervakantie duurde het dan ook niet zo lang voordat ik mijn startdocument kon inleveren. Na het inleveren van de aanpassingen hiervan liep ik zo goed als gelijk met de rest, maar ik had nog steeds het voordeel dat ik ook al wist wat mijn product zou gaan worden. Ik merkte vanaf dat moment wel dat ik het lastig vond om heel duidelijk voor mezelf te krijgen wat precies de bedoeling was en wat ik precies wilde. Mijn afstudeerbegeleidster heeft mij enorm geholpen in dit proces. Zij gaf mij aanwijzingen en hielp mij om duidelijker te krijgen wat de bedoeling was.

Met name in de laatste maanden heb ik voor mezelf veel duidelijker gekregen hoe ik het wilde hebben. Hierdoor kreeg ik het gevoel dat ik veel efficiënter kon werken, omdat ik daarvoor nogal veel stukken had geschreven die ik achteraf niet bruikbaar vond. Eerst vond ik dat tijdverspilling maar later besepte ik dat ook deze stukken hebben bijgedragen aan dit eindresultaat. Doordat ik wist dat ik een pedagogisch beleidsplan ging schrijven als product vond ik het in het begin lastig om met het verslag te beginnen. Ik wilde het beleidsplan schrijven en daarna pas de achtergrond ervan, maar dat is natuurlijk helemaal niet logisch. Ik heb mijzelf dan ook echt moeten opleggen om nog niet aan het beleidsplan te denken, maar eerst met name mijn ideeën en visies uit te werken.

Ik merkte zelf heel goed dat ik een ontwikkeling doormaakte, waardoor mijn visie voor mezelf steeds duidelijker werd. Dat gaf mij het vertrouwen in mezelf dat ik op de goede weg zat, ook al had ik nog een lange weg te gaan tot het eindresultaat in niet meer zo heel lange tijd. De

ideeën en zelfs zinnen spookten bijna dag en nacht door mijn hoofd en ik had er moeite mee om het af en toe even los te laten. Dat kon ik pas even doen voor mezelf toen ik het concept van het produktverslag had ingeleverd. Stilte voor de storm en dat klopte ook. Op zich was het wel goed, maar ik moest nog een hoop aanpassingen maken en het produkt ook nog. Daar stopte ik veel tijd in en op sommige momenten zag ik het zelfs even niet meer zitten. Toch zette ik door en kwam ik er bijvoorbeeld ook toe om mijn oorspronkelijke probleemstelling te veranderen. Ik vond de oorspronkelijke te tweeledig en heb het nu zo geformuleerd dat het een geheel is. In de laatste dagen heb ik nog een hoop aanpassingen moeten en willen maken, maar het eindresultaat is volgens mij goed gelukt.

1.5 Het pedagogisch beleidsplan

Een pedagogisch beleidsplan geeft de relatie weer tussen het kind en de (professionele) opvoeder. Het geeft de opvoeder handvatten voor het handelen om tot de gewenste ontwikkelingsdoelen te komen bij het kind. Samen met het op dit beleidsplan gebaseerde werkplan vormt dit dan de pedagogische werkwijze van de organisatie.

1.5.1 Waarom een pedagogisch beleidsplan

Er zijn een aantal redenen te noemen waarom het belangrijk is om binnen een kindercentrum gebruik te maken van een pedagogisch beleidsplan.

Ten eerste geeft het richting aan het handelen van de leidsters. Het laat de leidsters nadenken over het waarom van hun handelen en zorgt ervoor dat er niet zomaar wat gedaan wordt.

Ten tweede werkt het werken met een pedagogisch beleidsplan sleurdoorbrekend. Iedereen kan meedenken over de aanpak. Het plan moet regelmatig worden geëvalueerd en binnen een organisatie kan je bijvoorbeeld elk jaar of gedeelte daarvan het accent leggen op een of meerdere onderdelen uit het plan.

Vervolgens biedt het de mogelijkheid tot afstemming tussen collegae. Het zorgt ervoor dat dezelfde werkwijze door alle leidsters gehanteerd wordt.

Daarnaast is het ook een manier om verantwoording af te leggen. De werkzaamheden kunnen aan het plan worden getoetst. Mensen kunnen elkaar aanspreken op de navolging van het plan. En het is een voorwaarde voor het kwaliteitskeurmerk kinderopvang.

Ook helpt het bij de afstemming tussen leidsters en kinderen. Het geeft naar de kinderen toe duidelijkheid en dat zorgt bij hen voor een groter gevoel van veiligheid.

Ten zesde is het een middel tot afstemming tussen de kinderopvang en de ouders. Op deze manier kunnen de ouders heel bewust kiezen voor een opvoedingsmilieu dat het beste bij hen aansluit.

En tot slot is het een manier om je te profileren. De organisatie kan zich op deze manier onderscheiden van collega-instellingen. En het biedt de ouders daardoor de mogelijkheid om te kiezen voor een bepaalde vorm van een kindercentrum.

Naast al deze redenen die voor de organisatie zelf van belang zijn, is het tegenwoordig een opgelegde maatregel van de overheid om een pedagogisch beleidsplan te hebben in verband met de kwaliteitsverbetering binnen de kinderopvang.

1.5.2 Het raamwerk

Het pedagogisch beleidsplan bestaat uit twee gedeeltes. Het eerste is het pedagogisch beleidsplan, waarin de uitgangspunten staan vermeld. Het tweede is het pedagogisch werkplan, waarin de werkdoelen staan uitgewerkt. Verder zijn er op dit moment nog geen vaste richtlijnen voor het pedagogisch beleidsplan. Ieder kindercentrum kan daar op zijn eigen manier invulling aan geven. Met de inwerkingtreding van de nieuwe Wet Basisvoorziening kinderopvang zullen er duidelijkere richtlijnen komen voor de pedagogische beleidsplannen. Meer over deze wet is te vinden in § 4.4.2.

1.5.2.1 Het beleidsplan

Het beleidsplan heeft geen vast raamwerk voor hoe het eruit dient te zien. Wel is het duidelijk dat er een drietal punten altijd in vermeld dient te worden. Als eerste is dat de visie. Binnen deze visie zijn twee vragen die beantwoord moeten worden. De vraag hoe kinderen zich ontwikkelen is de eerste. De tweede is welke invloed de opvoeders met hun opvoeding op deze ontwikkeling hebben. Het geeft dus weer welke visie op ontwikkeling en opvoeding er binnen deze organisatie wordt aangehangen.

Daarnaast dient er op basis van deze visie een pedagogische doelstelling te worden geformuleerd. Deze geeft weer wat er tijdens het gehele verblijf van het kind op de opvang zal worden nagestreefd.

Tot slot dienen er pedagogische uitgangspunten te worden geformuleerd die aansluiten bij de eerder geformuleerde visie en doelstelling. Deze uitgangspunten geven weer aan welke ontwikkelingsdoelen binnen de organisatie gewerkt zal worden. Zij vormen de basis voor het werkplan.

Het beleidsplan dient voor de ouders goed leesbaar en helder te zijn, dus daar dient rekening mee te worden gehouden bij het taalgebruik.

1.5.2.2 Het werkplan

Het werkplan moet in samenwerking met de leidsters gemaakt worden. Omdat zij het zullen gaan uitvoeren is het van belang dat zij zich er dicht bij betrokken voelen. Dat zal de uitvoer van het plan ten goede komen.

Van de eerder geformuleerde uitgangspunten worden hier concrete werkdoelen geformuleerd. Dat kunnen er meerdere zijn per uitgangspunt. Per werkdoel wordt vermeld hoe hieraan gewerkt zal gaan worden door de leidsters.

Dit onderdeel zal geen deel uitmaken van mijn pedagogisch beleidsplan, omdat dit in samenwerking met de leidsters tot stand dient te komen. Ik zal dus wel de basis hiervoor leggen met het pedagogisch beleidsplan.

(Bron: Huisman, 1993)

1.5.3 Wat vind ik wel en niet goed?

Het pedagogisch beleidsplan moet helder en duidelijk zijn. Het moet de benodigde basis bieden om op een correcte manier met kinderen en hun ontwikkeling om te gaan. Het moet goed leesbaar zijn voor ten eerste de leidsters, maar ook voor de ouders. Daarmee dient dus rekening te worden gehouden bij het taalgebruik. Aangezien ik nog geen idee heb waar het kindercentrum zich zal gaan vestigen in de toekomst, vind ik dat het voor ouders uit alle milieus leesbaar en duidelijk moet zijn.

De uitgangspunten wil ik baseren op de rechten van het kind. Ik zal het dus als rechten formuleren. Daarbij maak ik gebruik van aandachtspunten die in het verslag benoemt worden, zoals de ontwikkelingsgebieden, Reggio Emilia, diversiteit, integratie van kinderen met een handicap en mijn visie op deze punten.

Het moet een niet al te dik pakket worden. Als het een dik pakket is, zullen veel mensen er van te voren al tegenop zien en misschien zelfs afhaken. Dat is niet de bedoeling.

Ik vind dat het pedagogisch beleidsplan in gemiddeld een half uurtje goed gelezen moet kunnen worden. We leven nou eenmaal in een maatschappij waarin niemand meer tijd heeft. Als het een pakketje is wat een makkelijk leesbaar lettertype en grootte heeft en het is niet een te dik pakket, dan zal het eerder uitlokken tot lezen ervan en dat is natuurlijk wel de bedoeling. Ik wil daarom uitgaan van een maximum van 15 kantjes.

Omdat het de bedoeling is dat het beleid door het hele kindercentrum gedragen wordt, zullen de zinnen in de wij-vorm geformuleerd worden. Dit vergroot de betrokkenheid van de medewerkers en zorgt voor een gevoel van veiligheid naar buiten toe.

Ik vind het belangrijk om een algemene pedagogische doelstelling te formuleren, omdat deze in het kort kan weergeven waar het kindercentrum voor staat. Daarnaast zijn de visie op ontwikkeling en opvoeding natuurlijk ook van belang, omdat dat aangeeft hoe er bij het kindercentrum over deze punten gedacht wordt. Ouders krijgen op die manier een duidelijker beeld van het kindercentrum.

Hoofdstuk 2: De ontwikkeling van kinderen

Binnen kindercentra zitten meestal kinderen van verschillende leeftijden en dus van verschillende ontwikkelingsgebieden. Om zo goed mogelijk ondersteuning te kunnen bieden aan deze ontwikkeling is het van belang om iets van die ontwikkeling af te weten en er een eigen standpunt over in te nemen.

In dit hoofdstuk zal ik daarom de ontwikkeling van kinderen behandelen en mijn visie daarop. Daarvoor zal ik steeds per (deel)paragraaf een theoretische onderbouwing geven, waarop ik mijn visie baseer. Ik zal om te beginnen in § 2.1. ingaan op drie belangrijke vraagstukken binnen de ontwikkelingspsychologie. In § 2.2. zal ik vier verschillende invalshoeken geven op de ontwikkeling van kinderen. § 2.3. behandelt de verschillende ontwikkelingsgebieden van kinderen. In § 2.4. geef ik weer wat ik bedoel met kinderen met een handicap en welke handicaps er kunnen voorkomen. Tot slot in § 2.5. zal ik mijn volledige visie weergeven op de ontwikkeling van kinderen.

2.1 Drie belangrijke vraagstukken

Van Beemen (1995) geeft aan dat er 3 fundamentele vragen bestaan over ontwikkeling. Deze vragen lopen door vrijwel alle theorieën heen en plaatsen wetenschappers soms lijnrecht tegenover elkaar. De waarheid moet meestal in het midden worden gezocht, zoals zal blijken uit de volgende paragrafen.

2.1.1 Nature-nurture

De eerste vraag is of gedrag en ontwikkeling door aangeboren, biologische factoren wordt bepaald of door omgevings- en ervaringsfactoren. Hoewel wetenschappers het er tegenwoordig nog niet helemaal over eens zijn, kiezen ze wel allemaal voor een middenweg. Op welk aspect het grootste accent gelegd wordt, blijkt uit de specifieke woordkeuze. Nature-theorieën kiezen voor de woorden rijping, capaciteit en instinct, terwijl de nurture-theorieën woorden gebruiken als vaardigheden, kennis en training. Als er gesproken wordt over een dynamisch proces waarin aanleg- en omgevingsfactoren elkaar wederzijds beïnvloeden, maakt men gebruik van het interactionele verklaringsmodel. Dit model wordt door de huidige generatie wetenschappers het meest aangehangen. Tevens is dit het model waar ik zelf het meeste voor voel. Bij onze geboorte krijgen we immers allemaal een 'genenpakket' van onze ouders mee. Hierdoor hebben we een bepaalde biologische aanleg meegekregen in ons leven. Dat is een basis voor uiterlijke kenmerken, maar ook voor onze unieke eigenschappen en karaktertrekken. De omgeving heeft daar wel degelijk invloed op, want bepaalde eigenschappen vereisen een specifieke omgeving om tot uiting te kunnen komen. Denk daarbij maar aan het blijven bemoederen van kinderen, waardoor hun zelfstandigheid achter kan blijven.

2.1.2 Continu-discontinu

De tweede vraag is of ontwikkeling een doorgaande lijn is, een continu proces, of niet, waarbij een bepaalde ontwikkeling altijd gekoppeld zal worden aan een specifieke leeftijdsfase. Met name Freud (1856-1939) en Piaget (1896-1980) benadrukken in hun theorieën de abrupte veranderingen die zo kenmerkend zijn voor de ontwikkeling in verschillende stadia. "Een ontwikkelingsfase of –stadium is een duidelijk afgrensbaare periode binnen de ontwikkeling waarin specifieke vaardigheden, motieven, emoties of gedragingen gezamenlijk voorkomen en een coherent patroon vormen dat kwalitatief verschilt van het patroon in andere stadia." (Van Beemen, 1995: 26-27)

De ontwikkeling is naar mijn idee een continu proces dat gekenmerkt wordt door periodes van turbulente snelle veranderingen. De ontwikkeling staat nooit stil, ook al lijkt het daar soms wel op. Tijdens die momenten is de ontwikkeling bezig met kleinere, minder zichtbare veranderingen / ontwikkelingen dan bijvoorbeeld tijdens de pubertijd, waarin er sprake is van een groeispurt.

2.1.3 Actief-passief

De derde en laatste vraag is of kinderen actieve ondernemende wezens zijn die zelf invloed uitoefenen op hun omgeving of dat ze te vergelijken zijn met het 'onbeschreven blad', zoals Locke (1632-1704) het beschreef, waarop de omgeving haar stempel drukt. Piaget is er heel duidelijk in dat hij kinderen ziet als actieve ondernemende onderzoekers en constructivisten die zelf initiatieven nemen en hun eigen werkelijkheid creëren. Ik sluit mij hierbij aan, omdat ik van mening ben dat kinderen een natuurlijke drang in zich hebben om zich te ontwikkelen en zich daar op een actieve manier mee bezig houden.

2.2 Vier verschillende invalshoeken /theorieën

De ontwikkeling van kinderen wordt door wetenschappers op verschillende manieren benaderd. In de loop van de tijd zijn er door deze wetenschappers verschillende theorieën ontwikkeld over de ontwikkeling van kinderen.

Ik zal hier 4 verschillende invalshoeken nader toelichten om een beter beeld te kunnen krijgen over de verschillende opvattingen over ontwikkeling. Dit zal een bijdrage leveren aan de ontwikkeling van mijn visie op ontwikkeling van kinderen.

2.2.1 De psychodynamische theorie van Sigmund Freud (1856-1939)

De psychoanalyse, zoals deze theorie ook wel genoemd wordt, heeft een geweldige impuls gegeven aan het denken over de invloed van vroegkinderlijke en deels onbewuste ervaringen op de latere volwassen persoonlijkheid. Dat is dan ook de reden waarom ik deze theorie hier kort zal toelichten. De huidige generatie ontwikkelingspsychologen hangt andere theorieën aan. Freud benadrukte met grote openheid de seksualiteit en veronderstelde seksuele behoeften van kinderen. Het uitgangspunt van zijn psychoseksuele ontwikkelingstheorie is dat elk kind bij de geboorte een zekere hoeveelheid seksuele energie (libido) meekrijgt, waardoor het in staat is om lustgevoelens te ervaren. Dit libido is in de opeenvolgende leeftijdsfasen gericht op verschillende locaties van het lichaam (erogene zones). De bevrediging van behoeften, die verband houden met deze zones, is bepalend voor iemands uiteindelijke persoonlijkheid. Een fixatie van een fase kan ontstaan door tekortkomingen in de beleving van de lustgevoelens in die fase. De fixatie is dan gericht op de erogene zone van die fase. Hij onderscheidde 5 psychoseksuele stadia:

- De orale fase (0-1 jaar) met de mond als erogene zone
- De anale fase (1-3 jaar) met de anus als erogene zone
- De fallistische fase (3-6 jaar) met het genitale gebied als erogene zone
- De latentiefase (6-12 jaar) eigenlijk een soort stilte voor de storm, grote sociale en cognitieve ontwikkeling
- De genitale fase (12+) de genitale zone met de lichamelijke veranderingen van de pubertijd als erogene zone

Persoonlijk vind ik dat het erg ver gaat om de ontwikkeling van kinderen onder de noemer van seksualiteit te plaatsen. De door Freud onderscheidde erogene zones hebben wel tijdens de ontwikkeling van kinderen een moment waarop ze speciale aandacht krijgen van het kind. Dat heeft naar mijn idee meer te maken met het ontdekken en onderzoeken van het eigen lichaam dan met seksualiteit.

2.2.2 Het cognitieve ontwikkelingsmodel

De grondlegger van deze theorie is Jean Piaget (1896-1980) die stelde dat het gedrag van kinderen een weerspiegeling is van hun denk- en kennisniveau. Hij raakte gefascineerd door deze ontwikkeling bij kinderen en raakte ervan overtuigd dat de kinderen er een eigen logica op nahielden. Deze logica kwam wel overeen met die van hun leeftijdgenootjes, maar niet met de algemeen geldende 'volwassen' logica. Hij concludeerde dat, behalve dat het oudere kind intelligenter was, die denkwijze fundamenteel verschilde met die van het jongere kind. Piaget beschouwde intelligentie als een levensfunctie die het organisme in staat stelt zich

aan te passen aan de eisen van de omgeving. Hij was vooral geïnteresseerd in de structuur en de functie van de intelligentie. Deze beschrijft hij aan de hand van mechanismen, zoals assimilatie en accommodatie, die gezamenlijk steeds complexer en krachtiger denkschemata (cognitieve structuur van een flexibel actie- of gedachtenpatroon) opleveren. Wat de eigen logica van kinderen ten opzichte van volwassenen betreft sluit ik mij aan bij Piaget. Logisch denken is iets wat zich in de loop van de tijd steeds verder ontwikkelt en uitbreidt. Volwassenen weten wat er allemaal nog meer meespeelt en nemen dat mee in hun gedachtensysteem. In die zin zou je kunnen stellen dat kinderen juist degenen zijn die logisch denken en dat volwassenen niet logisch denken. Loris Malaguzzi, de grondlegger van Reggio Emilia, zag Piaget als een van zijn helden, die veel voor het inzicht in de ontwikkeling van kinderen heeft betekend.

2.2.3 De leertheorie

Het uitgangspunt van de leertheorie is dat het merendeel van het menselijk gedrag, vooral sociaal gedrag, verworven of aangeleerd is. Leren wordt hier gezien als “een relatief blijvende gedragsverandering als gevolg van opgedane ervaring” (Van Beemen, 1995, blz. 35). Volgens het klassieke conditioneringprincipe kan een natuurlijke (ongeconditioneerde) prikkel die een natuurlijke reactie oproept, vervangen worden door een onnatuurlijke (geconditioneerde) stimulus die dezelfde reactie oproept. Voorwaarde daarvoor is de koppeling van beide stimulustypen. Volgens het operante conditioneringprincipe neemt willekeurig gedrag in frequentie toe als dat gedrag een aangename consequentie heeft. Als de consequentie onaangenaam is of geheel uitblijft, zal ook het gedrag weer afnemen dan wel uitblijven.

De sociale leertheorie geeft een belangrijke aanvulling op deze conditioneringprincipes, omdat deze het individu meer ruimte laat voor eigen, beredeneerde keuzes en veel belang hecht aan het leren door observatie en het imiteren van modellen. Een belangrijk verschil is echter dat gedrag ook zonder externe reinforcers (beloningen) kan worden aangeleerd. Deze conditioneringsprincipes voor het aan- en afleren van gedrag vind ik erg aannemelijk. Iedereen houdt van prettige ervaringen of gevoelens dus als je daar zelf voor kan zorgen met je gedrag zal je dat gedrag vaker gaan vertonen in de hoop die prettige ervaring weer te kunnen ervaren.

2.2.4 Het biologische verklaringsmodel

Er is geen sprake van één biologisch verklaringsmodel, wel van ‘nature’-benaderingen. Binnen deze groep van ‘nature’-verklaringen kunnen we wel een theoretische stroming onderscheiden, die een aantal gemeenschappelijke standpunten onderschrijft. Dit noemt men de ethologie. De basis hiervoor is de evolutietheorie van Charles Darwin (1809-1882), die het principe van natuurlijke selectie centraal stelde. Ook wel ‘survival of the fittest’ genoemd. Bij het beschrijven en verklaren van gedrag zal steeds de vraag gesteld worden welke functie dit gedrag heeft met het oog op overleving en voortplanting van het individu. Er is hierbij vooral aandacht voor universele gedragingen die men genetisch voorgeprogrammeerd acht en die kenmerkend zijn voor de soort, zoals hechting, agressie, sekserollen, communicatie en dergelijke. Tevens wordt er belang gehecht aan kritieke (sensitieve) periodes, waarin het organisme optimaal is toegerust om zich bepaalde gedragingen eigen te maken.

(Bron: van Beemen, 1995)

2.3 De ontwikkelingsgebieden /aspecten

Van een volstrekt afhankelijk wezentje verandert het kind binnen 2 jaar in een zelfstandig rondstappende peuter, die zelf zijn omgeving onderzoekt, anderen imiteert en binnen niet al te lange tijd zijn groeiende zelfbewustzijn en leergierigheid onderstreept met de uitspraak: “Kan ik zelf!”. Door deze toenemende motorische vaardigheid en bewegingsvrijheid krijgt het kind steeds meer het gevoel dat het zelf controle op zijn omgeving heeft. Maar niet alleen de

motoriek is een belangrijk aspect van de ontwikkeling. Ook de emotionele-, de cognitieve-, de taal- & spraak-, de fantasie- & creativiteits- en de zelfstandigheidontwikkeling spelen hierin een belangrijke rol.

De verschillende ontwikkelingsgebieden zal ik beschrijven voor de leeftijd van 0 tot 12 jaar. Dit omdat kinderen van deze leeftijden kinderdagverblijven en buitenschoolse opvang bezoeken. Door mijn keuze voor deze specifieke gebieden geef ik eigenlijk al aan welke aspecten van ontwikkeling ik belangrijk vind.

2.3.1 De motorische ontwikkeling

Het motorisch handelen is de eerste aanzet tot de mentale ontwikkeling. De stap van grijpen naar *begrijpen* en van vatten naar *bevatten* is niet zo groot. De motoriek is onder te verdelen in de grove en de fijne motoriek.

De grove motoriek betreft de balans, voortbeweging en coördinatie van het gehele lichaam en de ledematen als geheel. Een pasgeboren baby vertoont grove, ongerichte en onwillekeurige buig- en strekbewegingen. Dit zal zich gaan ontwikkelen in fijnere, gerichtere en willekeurigere bewegingen van de ledematen. De controle en de balans van het lichaam beginnen bij het hoofd. Vandaaruit voltrekt de ontwikkeling zich naar beneden, oftewel richting het gebruik van de benen. Het voornaamste doel hiervan is het voortbewegen zelf. Elk kind ontdekt vroeg of laat een eigen manier om zich voort te bewegen, wat wij dan kruipen noemen. Vanuit dit kruipen vindt er een ontwikkeling plaats tot lopen. In het begin gaat het lopen met brede 'tred' en opgeheven armen voor het evenwicht. Het lopen geeft een kind meer vrijheid, omdat de handen nu in principe vrij zijn om de omgeving tijdens het lopen te verkennen. Gemiddeld gaan kinderen rond de 15 maanden lopen, maar er zijn ook kinderen die het eerder of pas later onder de knie krijgen. Dat is wel een mijlpaal, maar het is zeker geen eindpunt. De balans en de lichaamscontrole zullen gedurende de kindertijd nog verder toenemen, zodat het kind na verloop van tijd zal kunnen rennen, springen, klimmen en fietsen.

De fijne motoriek heeft voornamelijk betrekking op de handfunctie. De gesloten vuist van de pasgeboren baby geeft al aan dat de grijpfunctie zich pas later zal ontwikkelen. Het grijpen is een kwestie van juiste oog-handcoördinatie. Hiertoe bestudeert een baby deze bewegingen eerst nauwkeurig. De baby gaat de hand voor steeds complexere handelingen gebruiken. Het kind leert vervolgens hoe de handen kunnen samenwerken en er vindt een verfijning plaats van de grijpfunctie. Een 9 maanden oude baby kan met de pincetgreep een koekkruimel van de vloer af pakken. En de wijsvinger wordt nu de aanwijsvinger. Hierna zet de fijnmotorische ontwikkeling zich verder door en dat is goed zichtbaar aan het toenemend aantal vaardigheden die de zelfredzaamheid vergroten. De peuter gaat steeds meer dagelijkse activiteiten zelfstandig beheersen.

2.3.2 De emotionele /sociale ontwikkeling

De emotionele ontwikkeling gaat over de gevoelens, gedachten en intenties van anderen en het denken over de ander als persoon en wordt ook wel sociale cognitie genoemd. Voor een belangrijk deel lezen we emoties af aan gelaatsuitdrukkingen. Tijdens het eerste levensjaar vertoont een baby al een aardige variatie aan gelaatsuitdrukkingen. Kort na de geboorte zijn er al tekenen van interesse, pijn en afschuw, van bijvoorbeeld een vieze smaak, waarneembaar. Het uiten van plezier door middel van glimlachen begint met 6 weken, daarvoor is het gewoon een grimas die de baby trekt. Boosheid, verdriet en angst verschijnen in het eerste halfjaar. In het daarop volgende halfjaar worden ook verlegenheid en schaamte zichtbaar. De emoties van iemands gezicht aflezen is echter een ander verhaal. Pas met 3 maanden ontdekken baby's het verschil tussen een boos en een lachend iemand. Vanaf 6 maanden lukt het al veel beter om verschillende gelaatsuitdrukkingen juist te interpreteren. Ze gaan bijvoorbeeld dezelfde emotie vertonen. Aan het einde van het eerste

levensjaar gebruiken baby's deze informatie om hun eigen gedrag op een ander af te stemmen. Dit noemt men "social referencing". Maar ook de stem, de gebaren en de lichaamshouding spelen een rol in het interpreteren van emoties. Kleuters zijn al goed in staat tot die interpretatie, wat blijkt uit het fantasiespel waarin gevoelens zoals boosheid, verdriet en blijdschap vaak heel erg worden overdreven. Jonge schoolkinderen, van 6 a 7 jaar kunnen zich al redelijk goed in de gevoelens van anderen verplaatsen, bleek tijdens een onderzoek van de Nijmeegse hoogleraar Van Lieshout (Van Lieshout et al., 1973; Feshbach & Roe, 1968). De wat oudere schoolkinderen ontdekken tevens de mogelijkheid om emoties te verbergen of te veinzen. Zij genieten er dan ook van om anderen op deze manier voor de gek te houden bijvoorbeeld tijdens een gezelschapsspel.

2.3.3 De cognitieve ontwikkeling

Dit betreft de ontwikkeling zoals Jean Piaget (zie ook § 2.2.2) deze heeft onderzocht en beschreven. Piaget ziet de ontwikkeling van het denken als een proces waarbij eerst simpele en primitieve handelingsschema's geleidelijk uitgroeien tot complexe operationele schema's. Hij onderscheidde 4 stadia:

1. Sensomotorisch (0-2 jaar): Denken is hier vooral een kwestie van doen. Van herhaling van de handeling puur om het plezier komt het kind tot doelgericht handelen. Een belangrijke mijlpaal in deze fase is het verwerven van objectpermanentie. Dit houdt in dat het kind zich een voorstelling kan maken van een object als iets tastbaars wat buiten hemzelf bestaat en niet zomaar ophoudt te bestaan ook al is het object uit het zicht verdwenen.
2. Preoperationeel (2-6/7 jaar). In dit stadium nemen de taal en het gebruik van symbolen toe, maar het logisch denken wordt nog sterk belemmerd door egocentrisme (het eigen 'ik' als enig referentiekader) en door een statische kijk op de werkelijkheid. Kinderen zijn in dit stadium nog volledig bezig met het hier en nu en ze hebben slechts oog voor het meest opvallende aspect van een probleem (centratie).
3. Concreet operationeel (6-12 jaar). De bovengenoemde tekortkomingen worden opgelost door de toepassing van operaties. Een operatie is een mentale handeling waardoor de symbolische representatie van de werkelijkheid veranderingen kan ondergaan. Het kind is bijvoorbeeld in staat om een gedacht in omgekeerde volgorde uit te voeren (reversibiliteit). Ook kan een kind in deze fase de verschillende aspecten van een probleem tegen elkaar afwegen (organisatie) en wordt het niet of veel minder door concentratie gehinderd. De problemen die het kind weet op te lossen zijn realistisch en concreet.
4. Formeel operationeel (11/12+). Het denken dat vanaf het 12^e jaar begint wordt gekenmerkt door het vermogen tot hypothetisch-deductief redeneren en een strikt logische denkwijze, los van het concreet inhoudelijke. Hypothetisch-deductief redeneren is een vorm van probleem oplossen waarbij de mogelijke oplossingen geïnventariseerd en vervolgens systematisch getoetst worden.

De kritiek op deze theorie van Piaget is verwerkt in de informatieverwerkingstheorie. De volgorde van de stadia is weliswaar grotendeels bevestigd, maar over de tijdstippen is meer onduidelijkheid. De verschillen in denkniveau zijn binnen een bepaald stadium ook groter dan Piaget verwachtte. Er is dus weinig steun voor zijn stadiumconcept, omdat uit de huidige toetsen andere resultaten komen. Daarnaast heeft hij een aantal vragen onbeantwoord gelaten. De belangrijkste daarvan is dat hij wel de conclusie heeft getrokken dat kinderen de wereld anders zien dan volwassenen en dus een andere manier van denken hebben, maar hij geeft niet aan hoe dat proces, dat anders denken, nou precies verloopt. Dat is dan ook een vraag die de aanhangers van de informatieverwerkingstheorie hebben opgepakt en verder hebben onderzocht. Op deze theorie zal ik hier niet verder ingaan.

2.3.4 De taal- en spraak ontwikkeling

De taalomgeving is een belangrijke voorwaarde voor de spraakontwikkeling. De interactie tussen kind en volwassene en de feedback op het gebrekkige taalgebruik van het jonge kind van de meer ervaren spreker, zijn hierin erg belangrijk. Baby's hebben een aangeboren belangstelling voor gesproken taal en de menselijke stem. De ouder spreekt tegen het jonge kind vanuit een taalgebruik dat gekenmerkt wordt door vereenvoudiging en verduidelijking en dat in eerste instantie is gericht op communicatie. Dit noemt men motherese. Het stimuleert het taalverwervingsproces, maar is geen absolute voorwaarde ervoor. De taal- en spraakontwikkeling is onder te verdelen in een aantal verschillende periodes:

- De prelinguale periode (0-1 jaar): De baby leert klanken herkennen en gaat experimenteren met de produktie van klankcombinaties (vocaliseren & brabbelen). Ook leert het luisteren als de ander praat en het leert de betekenis van eenvoudige zinnen.
- De vroeglinguale periode (1-2 ½ jaar): De peuter gaat de eerste woordjes gebruiken, wat wil zeggen dat bepaalde klankcombinaties consequent voor hetzelfde object worden gebruikt. Het gaat eenwoordzinnen gebruiken, waarmee het in combinatie met gebaren en intonaties hele verschillende boodschappen geeft. Woordcombinaties leiden tot de eerste korte zinnen met een aantal kernwoorden als boodschap.
- De differentiatie periode (2 ½ -5 jaar): De kleuter leert de verbuigingen kennen, grammatica- en spellingsregels worden snel opgepakt, maar te consequent toegepast. De uitzonderingen leert het kind geleidelijk kennen en toepassen. De taalontwikkeling loopt deels synchroon met de cognitieve ontwikkeling. Om woorden als voor, na eerst en later te begrijpen moet de kleuter enig besef van tijd en ruimte hebben. Daarnaast krijgen kinderen steeds meer inzicht in de taal zelf en leren ze ook hoe ze hun taalgebruik moeten afstemmen op de luisteraar.
- Rond het 6^e levensjaar lijkt de spraak al heel erg op die van een volwassene. Tijdens de schoolperiode worden de taalkennis en woordenschat flink uitgebreid door de taallessen en door het leren lezen en schrijven.

(Bron: Van Beemen, 1995)

2.3.5 De ontwikkeling van fantasie en creativiteit

Kinderen leven in twee werelden, waartussen ze naar hartelust en probleemloos heen en weer pendelen. Over de grenzen ervan maken ze zich jarenlang niet druk. De ene is de wereld van de realiteit, onze wereld, die wij de 'juiste' vinden, waarin voor alles een verklaring is. De andere is de wereld van de fantasie, de wereld van de sprookjes en de dromen, waarin alles mogelijk is wat anders niet kan. In die wereld kunnen ze alle wensen en dromen vertellen en in vervulling laten gaan. Daarin kunnen ze experimenteren met hun eigen gevoelens en ideeën, hun angsten kwijtraken, hun eigen belevingswereld creëren waar niemand anders toegang tot heeft. Hier komt hun lievelingspop tot leven, hier leeft ook het duiveltje dat af en toe naast hen staat en hen aanzet tot allerlei losbandigheid. Het is de innerlijke wereld voor beweeglijkheid en levendigheid, waarin ze niet op de harde werkelijkheid stuiten. Die wereld zit vol magische beelden, die over de hele wereld begrepen worden. Ze spreken de geest aan zonder dat het kritische verstand ze hoeft uit te leggen.

Tussen de 1 ½ en de 2 jaar beginnen peuters met het 'doen-alsof-spel'. Ze laten een auto rijden en maken motorgeluiden en geven de pop te eten. Met andere woorden, een willekeurig object of gebaar kan tijdelijk de functie krijgen van een ander object of handeling. Tussen de 2 en de 4 jaar gebruiken peuters het fantasiespel om emoties te kunnen verwerken. Eerder opgedane frustraties worden verzacht door het 'doen-alsof-spel'. In tegenstelling tot de realiteit kan de peuter de situatie in zijn spel geheel naar zijn eigen hand zetten. Peuters leven heel sterk in hun eigen fantasiewereld. Later worden de (universele) tekens en symbolen steeds belangrijker. Kleuters daarentegen zijn al veel meer gericht op

leeftijdgenoten en communiceren meer via de taal. Zij delen hun fantasiewereld dan ook veel meer met anderen.

2.3.6 De ontwikkeling van de zelfstandigheid /zelfredzaamheid

Gedurende het eerste levensjaar van een kind is de rol van de ouders vooral gericht op de lichamelijke verzorging van het kind en het activeren van de zelfredzaamheid. Het kind wordt aanvankelijk door hen gevoed, verschoond en gekleed, maar moet uiteindelijk leren om zelfstandig te eten, zindelijk te worden en zichzelf aan en uit te kleden. Eerder genoemde ontwikkelingsgebieden, zoals de motorische, de cognitieve en de sociaal-emotionele, spelen een grote rol bij de ontwikkeling naar een zelfstandig persoon. De motorische vaardigheden zorgen ervoor dat het kind zichzelf steeds beter kan voortbewegen en minder afhankelijk wordt van de ouders qua verplaatsing. De cognitieve ontwikkeling zorgt ervoor dat het kind zich veel bewuster is van wat er om hem heen gebeurt en daar beter naar kan handelen. De sociaal-emotionele ontwikkeling zorgt ervoor dat het kind zich bewust wordt van de relaties met anderen en van de eigen gevoelens. Deze verschillende gebieden dragen dus bij aan de zelfredzaamheid van een kind. Het zelfstandig proberen, de inspanning, het klaarspelen en het weer overeind krabbelen na een mislukking, sterken de zelfstandigheid en het gevoel van eigenwaarde van het kind. En dat heeft het kind nodig om verder te komen in het leven.

(Bron: Gürtler, jaartal onbekend)

2.4 Kinderen met een handicap

Niet alle kinderen komen volkomen gezond ter wereld. Er worden ook kinderen geboren die een stoornis hebben in de normale ontwikkeling. Dit is dan een ziekte of aandoening. Als gevolg van die stoornis kan er een (functie)beperking optreden. Hiermee bedoel ik een verminderd vermogen of volledig onvermogen tot handelingen waartoe de mens 'normaal' gesproken in staat is. Zoals bijvoorbeeld niet kunnen lopen. Een stoornis hoeft niet altijd tot beperkingen te leiden, omdat er hulpmiddelen zijn die de gevolgen van de stoornis weg kunnen nemen of beperken. Denk bijvoorbeeld aan gehoorstoornissen die verholpen kunnen worden met gehoorapparatuur. Of stoornissen van het gezichtsvermogen die gecorrigeerd kunnen worden met een bril of contactlenzen. De beperkingen die voortkomen uit een stoornis kunnen uiteindelijk leiden tot een handicap. Handicap kan dan worden opgevat als: "de nadelige positie van een persoon als gevolg van beperkingen, die verhindert dat de persoon kan voldoen aan de verwachtingen en eisen vanuit de maatschappij" (Jongepier, 1991:20). Ik heb bewust gekozen voor de term kinderen met een handicap in plaats van gehandicapte kinderen, om voorop te stellen dat deze kinderen in eerste plaats kind zijn.

In § 4.3.3. zal ik nader ingaan op hoe ik de integratie van kinderen met een handicap op een kindercentrum vorm wil gaan geven.

De soorten handicaps

Bij de leeftijdsgroep 0-4 jaar is moeilijk aan te geven waar de grens ligt tussen wel en niet gehandicapt zijn. In sommige gevallen is er sprake van een duidelijk te identificeren stoornis / afwijking, zoals bijvoorbeeld Down's Syndroom (mongolisme) of spina bifida (open rug), maar bij veel kinderen op deze leeftijd is, bij een afwijkende ontwikkeling, nog geen goede diagnose te stellen. Ik doel vooral op kinderen die in hun functioneren beperkt zijn door een stoornis of afwijking. Aan iedere indeling in soorten handicaps die gemaakt kan worden kleven nadelen. Altijd zijn er kinderen die moeilijk onder een van de soorten zijn in te delen. Het uitgangspunt moet dan ook altijd zijn: dit ene en unieke kind, met zijn mogelijkheden en beperkingen. Ik zal hieronder toch een globale indeling geven van de verschillende handicaps die bij kinderen kunnen voorkomen.

- Motorische handicap: stoornissen in het bewegen, ten gevolge van beschadigingen aan hersenen of ruggemerg (bijvoorbeeld spasticiteit), door een spierziekte of door het missen van een of meerdere ledematen.

- Verstandelijke handicap: door een aangeboren of kort na de geboorte ontstane stoornis beperkt zijn in het verstandelijk functioneren en daardoor een vertraagd ontwikkelingsproces doormaken, zowel op verstandelijk als op sociaal gebied.
- Visuele handicap: een beperking of afwezigheid van de mogelijkheid om licht waar te nemen, kortom slechthoortheid of blindheid.
- Auditieve handicap: de mogelijkheid om te horen is beperkt of afwezig, dus slechthoortheid of doofheid.
- Meervoudige handicap: twee of meer stoornissen, die ook los van elkaar kunnen voorkomen. De term Meervoudig Complex Gehandicapt (MCG) wordt bijvoorbeeld gebruikt voor een groep kinderen die zowel een motorische als een verstandelijke handicap hebben en op laag niveau functioneren.
- Autisme of een aan autisme verwante stoornis
- Een chronische ziekte of andere stoornis. Bijvoorbeeld hartafwijkingen, cara en epilepsie.

(Bron: Jongepier, 1991)

2.5 Mijn visie op ontwikkeling van kinderen

In de voorgaande paragrafen heb ik aangegeven dat ik uitga van de natuurlijke ontwikkeling van kinderen. Tijdens die ontwikkeling, die naar mijn idee nooit geheel stilstaat, zijn er periodes van snelle en turbulente ontwikkeling, zoals groeispurten. Daarnaast ga ik ervan uit dat kinderen een natuurlijke drang in zich hebben om zich te (willen) ontwikkelen. Dat uit zich bij kinderen in nieuwsgierigheid en interesse voor alle nieuwe dingen. Hiermee sluit ik mij aan bij Piaget, de grondlegger van het cognitieve ontwikkelingsmodel, en Malaguzzi, de grondlegger van de Reggio Emilia-pedagogiek. Zij gaan er beiden van uit dat kinderen actieve ondernemende wezens zijn die zelf een hele belangrijke bijdrage leveren aan hun eigen ontwikkeling.

Qua ontwikkelingsgebied geef ik dan ook meteen aan dat ik de cognitieve ontwikkeling het belangrijkste vind. De emotionele/sociale ontwikkeling, de taal- en spraakontwikkeling en de ontwikkelingen van fantasie, creativiteit en zelfredzaamheid vallen daar eigenlijk ook onder. Deze ontwikkelingen hebben allemaal met het verstand te maken. Om deze reden heb ik er dan ook voor gekozen om deze ontwikkelingen echt als aparte gebieden te benoemen. Ik vind het allemaal heel belangrijke aspecten binnen de cognitieve ontwikkeling.

De natuurlijke ontwikkeling waar ik van uitga, verloopt niet altijd zoals het eigenlijk zou moeten. Er kunnen stoornissen in deze ontwikkeling optreden, waardoor er een handicap kan ontstaan. In §2.4 heb ik een zo duidelijk mogelijke indeling gegeven van de soorten handicaps, maar er zijn altijd kinderen die niet zo gemakkelijk in een van deze soorten zijn in te delen. Daar ben ik mij van bewust en het geeft meteen weer aan dat het belangrijk is om van het individu uit te gaan. Ieder kind is namelijk anders en heeft eigen mogelijkheden en beperkingen. Toch vind ik dat alle kinderen recht hebben op gelijke kansen in het leven. Om kinderen met en zonder handicaps gelijke kansen te kunnen bieden moeten er wel de juiste mogelijkheden worden geboden per individu. Daar kom ik in een later hoofdstuk op terug.

Binnen de Reggio Emilia wordt er uitgegaan van het kind zelf met eigen mogelijkheden en beperkingen. Naar aanleiding van wat ik net heb uitgelegd ben ik van mening dat deze pedagogiek ook goed zal zijn voor kinderen met een handicap. Er wordt immers ook gekeken naar de eigen mogelijkheden voor het kind. De handicap is dan de beperking, maar ik denk dat iedereen wel ergens in beperkt is. Dat hoeft geen belemmering te zijn in het algehele ontwikkelingsproces, maar zijn vaak gebieden die extra ondersteuning of stimulering nodig hebben. Daarbij kan gedacht worden aan bijvoorbeeld remedial teaching of logopedie op de lagere school.

Hoofdstuk 3: De opvoeding van kinderen

In dit hoofdstuk zal ik ingaan op de opvoeding van kinderen. Hiervoor behandel ik in §3.1 de grondwet van de opvoeding volgens René Diekstra. In §3.2 de pedagogische stroming Reggio Emilia. Ik leg uit wat het is, waarom ik het belangrijk vind en welke aspecten van deze uit Italië afkomstige stroming ik bruikbaar acht voor een kindercentrum in Nederland. In §3.3 geef ik aanknopingspunten om kinderen op te voeden tot zelfbewuste kinderen. Dit doe ik door middel van het stimuleren van zelfvertrouwen, het bevorderen van fantasie en experimenteelgedrag en het juist omgaan met kinderangsten verder uit te werken.

3.1 De grondwet van de opvoeding

René F.W. Diekstra is lector jeugd en opvoeding aan de Haagsche Hogeschool. In het boekje getiteld: 'De grondwet van de opvoeding' geeft hij weer welke rechten kinderen hebben. Daarbij gaat hij zoveel mogelijk uit van het individuele kind en de drie opvoeders: ouders, leerkrachten en de omgeving. Ik vond het belangrijk om Diekstra in dit verslag te bespreken, omdat de gedachtengang hiervan enige aansluiting vindt bij Reggio Emilia, die ik in § 3.2 zal bespreken. Ten eerste is dat de formulering van de rechten van het kind. Diekstra benoemt 7 artikelen die de grondwet van de opvoeding moeten vormen. Binnen de Reggio Emilia formuleren de kinderen zelf wat hun rechten zijn. Beiden hebben dus een basis die uitgaat van de rechten van het kind. Daarnaast noemt Diekstra de ouders, leerkrachten en de omgeving als de drie opvoeders van het kind. Binnen Reggio Emilia wordt er ook uitgegaan van de ouders, de leerkrachten (zoals de leidsters daar genoemd worden) en de omgeving als belangrijke factoren in de ontwikkeling van het kind. Deze paragraaf is volledig gebaseerd op: De grondwet van de opvoeding door René Diekstra, 2003.

3.1.1 'Opvoeder, wat je krijgen wil, moet je geven!'

Artikel 1: Kinderen hebben, teneinde gelijke kansen te krijgen zich naar hun mogelijkheden en talenten te ontplooiën, recht op ongelijke behandeling in opvoeding en onderwijs.

Artikel 2: Kinderen hebben recht om op te groeien tot sociaalbetrokken, zelfredzame en productieve burgers. Hun gezinsopvoeding, onderwijs en omgeving dient daarop te zijn afgestemd.

Artikel 3: De kwaliteit van de opvoeding wordt bepaald door de opvoedkundige kwaliteit van ouders en van onderwijsgevers en door de sociale en fysieke kwaliteit van de directe leefomgeving in buurt of wijk. De overheid stelt eisen met betrekking tot de opvoedkundige kwaliteit van de genoemde drie actoren en treft maatregelen om het voldoen aan die eisen door betrokken individuen en organisaties zoveel als nodig te bevorderen. De overheid is voorts verantwoordelijk voor de organisatie van de pedagogische afstemming tussen de genoemde actoren.

Artikel 4: De opvoeding en ontwikkeling van een kind begint lang voor de geboorte. De eisen en maatregelen met betrekking tot de opvoedkundige kwaliteiten van ouders, andere betrokken opvoeders en omgeving omvat derhalve ook de periode tussen conceptie en geboorte.

Artikel 5: Opvoeden is een kunst en een kunde. Een aantal ouders of oudervervangende opvoeders kan het welhaast van nature. Anderen kunnen het niet zonder (bij)scholing en weer anderen kunnen het niet en leren het waarschijnlijk ook nooit of kunnen het wel bij bepaalde kinderen maar niet bij andere. De overheid treft voorzieningen om de mogelijke ontwikkelingsschade aan kinderen ten gevolge van gebrekkige kwaliteit van ouders in een zo vroeg mogelijk stadium vast te stellen en te voorkomen.

Artikel 6: Ieder kind heeft recht op voldoende en veilige buitenruimte in de nabije omgeving van de gezinswoning. De overheid heeft hiertoe normen vastgesteld die bindend zijn voor de ruimtelijke inrichting van buurten.

Artikel 7: Opvoeding, onderwijs en (sociale) leefbaarheid van buurten/wijken zijn drie onderscheiden, maar niet te scheiden kernsectoren van het overheidsbeleid. De landsregering kent derhalve structureel een beleidsministerie waarin deze sectoren zijn

samengebracht en in de naamgeving waarvan deze duidelijk tot uitdrukking worden gebracht.” (Diekstra, 2003: 8-9)

3.1.2 De drie O's

De Duitse wijsgeer Immanuel Kant (1724-1804) gaf aan dat opvoeding de volgende vier aspecten bevat: verzorging en bescherming, aanleren van regels (discipline), onderwijs en vorming. Er zijn drie hoofdfactoren die op deze vier gebieden een grote invloed hebben. Dat zijn de zogenaamde drie O's: ouders, onderwijzers (en naar mijn idee ook de leidsters van een kindercentrum) en de omgeving. Zij hebben allen met die opvoeding op hun eigen manier, in wisselende omvang, op verschillende momenten en in verschillende interacties met elkaar invloed op de ontwikkeling van het kind. De kwaliteit van die interactie bepaalt in belangrijke mate de kwaliteit van de opvoeding en daarmee ook de kwaliteit van de ontwikkeling. De invloed die ouders hebben op de opvoeding is wel degelijk belangrijk. Kort gesteld kan er gezegd worden dat de wisselwerking tussen de genen van het kind, de genen van de ouders en de omstandigheden waaronder zij hebben moeten opvoeden, van grote invloed zijn op de verdere ontwikkeling van het kind tot jongere en volwassene. Naast de ouders zijn de onderwijzers en dus ook de leidsters van een kindercentrum van groot belang. Kinderen brengen bij deze professionele opvoeders een groot deel van hun kindertijd door. Tijdens deze periode moeten ze leervaardigheden verwerven om het leven succesvol te kunnen doorlopen. Daarnaast moeten ze ook levensvaardigheden verwerven die nodig zijn om op geaccepteerde en bevredigende wijze te kunnen leven met anderen. Dit geeft direct het belang van samenhang en afstemming weer tussen de ouders en de professionele opvoeders. Uit wetenschappelijk onderzoek (Henderson en Berla, 1994 en Henderson en Mapp, 2002) is ook inmiddels gebleken dat “de mate van afstemming tussen ouders en onderwijs of de mate van betrokkenheid van ouders bij school en omgekeerd, blijkt aantoonbaar van positieve invloed op de sociale ontwikkeling, het spijbelgedrag, de vorderingen van leerlingen en op hun volgende schoolcarrière.” (Diekstra, 2003: 49-50)

Deze punten spelen op een kindercentrum anders een rol dan op een school. De sociale ontwikkeling is wel een punt wat in beide gevallen heel belangrijk is. In beide gevallen hebben de kinderen met anderen te maken, zowel met kinderen als met volwassenen. De ontwikkeling van de kinderen is ook in beide gevallen belangrijk, alleen is er op school een prestatiegerichtheid, die op het kindercentrum nog niet aan de orde is. Het moet daar gaan om het proces en niet om het eindresultaat. Van spijbelgedrag is nog niet echt sprake op een kindercentrum, wel dat een kind geen zin meer heeft, niet meer wil komen, of dat het zich terugtrekt. Dat zijn signalen dat er iets aan de hand is, net als spijbelgedrag. Maar de kinderen op een kindercentrum worden altijd door ouders gebracht, wat in de schoolperiode op een gegeven moment ophoudt.

Tot slot is er nog de omgeving. Daarin zijn drie factoren die een rol spelen: de invloed van andere kinderen, de invloed die het gedrag van volwassenen heeft en de manier waarop de buurt georganiseerd is.

In een kindercentrum spelen deze 3 O's ook een rol. Ten eerste zijn er de ouders. Die zie ik als zeer belangrijk in het leven van het kind en daarom vind ik dat de ouders als gelijkwaardig gezien moeten worden door de leidsters, ofwel de andere opvoeders. De ouders moeten de andere opvoeders ook als gelijkwaardig beschouwen. Iedereen heeft het beste met het kind voor en brengt daarin een eigen stukje professionaliteit met zich mee. Een goede samenwerking tussen deze twee O's is daarom erg belangrijk voor het kind. Dan is er nog de omgeving. Het kindercentrum is niet het huis van het kind maar het moet zich er wel thuis voelen. En het moet voldoende uitdaging bieden voor het kind om zich te ontwikkelen. Een kindercentrum kan andere dingen aanbieden dan thuis en daarom vind ik dat het gezien moet worden als een belangrijke aanvulling voor de ontwikkeling.

(Bron: Diekstra, 2003)

3.2 De Reggio Emilia, een pedagogische stroming

In Reggio Emilia, een stad van 130.00 inwoners in het noorden van Italië, is de laatste dertig jaar een pedagogiek voor kinderen van 0 tot 6 jaar ontwikkeld die momenteel wereldwijd in de belangstelling staat. In Italië zijn kinderen pas vanaf 6 jaar leerplichtig; de organisatie van de kinderopvang is daarom anders dan in Nederland. In Reggio Emilia zijn 32 gemeentelijke kindercentra die volgens deze pedagogiek werken; 13 centra voor kinderen van 0 tot 3 (assilo nido) en 19 voor kinderen van 3 tot 6 (scuola materna). De pedagogiek is in beide kindercentra op dezelfde uitgangspunten gebaseerd. In Reggio spreekt men van scholen in plaats van kinderdagverblijven en van onderwijzers in plaats van leidsters. Ik gebruik zelf echter wel het woord leidsters om het duidelijk te houden.

3.2.1 Wat is Reggio Emilia

Binnen deze pedagogische werkwijze die ontwikkeld is door Loris Malaguzzi staat het kindbeeld centraal. Dit beeld is tot stand gekomen door een wisselwerking van theorie en praktische ervaring. Men ziet het kind als een uniek wezen met vele potenties en mogelijkheden. Het kind is sterk, creatief en krachtig, goed in staat om de wereld om zich heen te ontdekken, te leren kennen en te beoordelen. Zij zijn producenten, actieve participanten in de eigen groei en de constructie van hun identiteit en zelfstandigheid. Er wordt daarom in Reggio gesproken over constructie in plaats van over ontwikkeling. Het omvat alle verschillende ontwikkelingsgebieden. De aanpak is erop gericht de kinderen te helpen bij deze constructie door ze zelf te laten onderzoeken en hen zelf te laten leren door te ontdekken. De leidsters hebben een ondersteunende in plaats van sturende rol. De constructie gaat echter niet vanzelf. Dit proces is zeer afhankelijk van de mogelijkheden die de volwassenen de kinderen bieden om zich op hun eigen wijze te ontwikkelen.

In Reggio helpt men daarbij door de voorwaarden te scheppen waardoor de kinderen kunnen onderzoeken en daardoor leren over zichzelf, de ander en de omgeving. Dit wordt gedaan door gebruik te maken van de ruimte en verschillende materialen. Er is een grote mate van flexibiliteit, waarbij steeds wordt uitgegaan van wat de kinderen zelf willen doen. Er zijn regelmatig projecten die gebaseerd zijn op punten die de kinderen hebben aangedragen, bijvoorbeeld het weer of de supermarkt. Het gaat hierbij om zaken die de kinderen zelf verder willen onderzoeken. De leidsters maken dan samen met een orthopedagoog een plan hiervoor en daarbij bekijken ze vooral welke materialen en mogelijkheden er zijn naar aanleiding van wat de kinderen hebben aangegeven. Tijdens de gesprekken met de kinderen wordt er heel goed geluisterd wat ze allemaal aandragen en eventueel wordt dit op video vastgelegd, zodat niet alles ter plaatse genoteerd hoeft te worden. Kinderen krijgen dan de mogelijkheid om individueel of samen aan het project te werken op hun eigen manier. De leidsters zorgen ervoor dat de gevraagde materialen er komen en leggen het proces van de kinderen vast door middel van foto's. Deze worden opgehangen in de ruimtes, zodat de kinderen zelf kunnen zien welke stappen ze al hebben genomen en hoe ver ze al zijn. Ook is dit leuk voor de ouders om te zien waar de kinderen mee bezig zijn. Op deze manier proberen de leidsters de kinderen te ondersteunen in het ontdekken over de wereld om hen heen en over zichzelf. Ze zullen nooit de kinderen verbeteren als ze iets niet goed doen, maar laten de kinderen het zelf ontdekken, waarbij ze wel ondersteuning bieden. Het is de bedoeling dat het gevoel van eigenwaarde zo groot is dat iedereen het gevoel heeft erbij te horen. Hierdoor wordt het zelfvertrouwen van de kinderen vergroot en dat geeft hen nog meer plezier in het actief deelnemen aan de activiteiten op school.

Jonge kinderen ervaren zichzelf nog als een geheel. Hun hoofd hoort nog bij hun lijf, voelen en denken is nog een, maar ook thuis, kinderdagverblijf en de buurt ervaren zij als bij elkaar horend. Daarom wil men in de Reggio werkwijze deze drie werelden van het kind tot een samenhangend geheel maken. Participatie van de ouders is hierbij erg belangrijk.

3.2.2 Waarom Reggio Emilia

In Nederland bestaat er een kloof tussen het wetenschappelijk denken over opvoeding van jonge kinderen in groepsverband en de praktijk van het werken met jonge kinderen. Er is

geen pedagogiek die speciaal ontwikkeld is voor en vanuit de kinderopvang. Het ontbreken van de pedagogiek heeft grote gevolgen voor het werk van de leidsters. Op de meeste kinderdagverblijven wordt wel gewerkt vanuit algemene opvoedingsgedachten of ideeën afkomstig uit de ontwikkelingspsychologie. Het nadeel hierbij is dat er niet wordt gekeken naar wat de kinderen werkelijk bezighoudt. De ontwikkelingspsychologie gaat uit van bepaalde leeftijdfases waarin een kind zich bevindt en daar wordt het aanbod op afgestemd; het kind is nu 2 jaar, dan moet je hem dit of dat speelgoed geven. Er wordt in Nederland voorbij gegaan aan de mogelijkheid van hechte en veiligheid biedende vriendschapsrelaties tussen kinderen. Het grote verschil met Reggio Emilia is dat de kinderen daar zinvol bezig zijn en dat in Nederland de kinderen het voornamelijk leuk moeten hebben. Het zoeken naar zinvol bekrachtigt het producent zijn van het eigen leven, ofwel het controle hebben over de eigen ontwikkeling. Zinvol staat dan ook niet tegenover leuk: zinvol is leuk!

Ik zie een kindercentrum als een aanvulling op de thuissituatie. Binnen Reggio Emilia zien ze dat ook zo. De kinderen krijgen extra en andere mogelijkheden aangeboden dan thuis om zich te ontwikkelen. Ik vind de pedagogische stroming van Reggio Emilia een belangrijke 'uitvinding'. In een maatschappij waar op steeds jongere leeftijd veel zelfredzaamheid en zelfstandigheid wordt verwacht is het praktisch om een manier te vinden om de kinderen dit zo vroeg mogelijk te laten ontdekken. Steeds meer scholen gaan uit van de zelfwerkzaamheid van het kind, maar niet alle kinderen hebben dit voldoende voor die tijd kunnen ontwikkelen. De Reggio Emilia ondersteunt deze ontwikkeling van kinderen juist heel erg. Omdat dat naar mijn idee zo perfect aanluit bij de huidige verwachtingen van kinderen in de samenleving vind ik deze pedagogiek zo bruikbaar.

3.2.3 Welke aspecten zijn bruikbaar in Nederland

De Reggio pedagogiek is niet exact te kopiëren. Het is namelijk een pedagogiek die in de praktijk wordt gemaakt door te kijken en in te spelen op de kinderen in concrete situaties. Inspelend op de vraag naar een pedagogiek voor de Nederlandse kinderdagverblijven zou de aandacht bij deze ontwikkeling naar mijn mening gericht moeten worden op de volgende aspecten, geïnspireerd door de Italiaanse "Reggio Emilia" pedagogiek.

Ten eerste zou er een verandering van zienswijze moeten komen, om de mogelijkheden die een kinderdagverblijf in zich draagt volledig te kunnen benutten. In plaats van een dagverblijf te zien als vervanging van de thuissituatie kan het ook gezien worden als een aanvulling op de thuissituatie zoals in Italië.

Het kind zal niet meer moeten worden gezien als afhankelijk en hulpbehoevend, maar als een uniek wezen met vele mogelijkheden en potenties. Capabel om zelf zijn wereld te ontdekken, te leren kennen en te beoordelen. De doelstelling zou dan kunnen zijn: kinderen helpen bij de constructie van hun identiteit in plaats van vooral de verzorging van kinderen.

Wat betreft de ontwikkeling van de creativiteit dienen er mogelijkheden geschept te worden waarin de kinderen hun gevoelens, gedachten en ideeën op andere manieren dan verbale communicatie kunnen uiten. Ook dienen ze geholpen te worden om hun 'Honderd Talen' te ontwikkelen en tot bloei te laten komen. De honderd talen is een term die binnen de Reggio Emilia wordt gebruikt om aan te geven dat er ontzettend veel verschillende manieren zijn waarop een kind zich kan uiten. Dat kan onder andere door het aanbieden van verschillende soorten materialen waar de kinderen mee kunnen experimenteren. Het is hierbij belangrijk om meer waarde te hechten aan het maakproces dan aan het uiteindelijke resultaat. Door middel van onderzoek, observatie en documentatie kunnen de leidsters er achter komen hoe kinderen leren en hoe hun denkprocessen tot stand komen. Aan de hand hiervan kan er in overleg bekeken worden wat zij de kinderen kunnen aanbieden om hen zo te helpen bij hun onderzoek naar zichzelf, de ander en de wereld om hen heen. Als dit aanbod dicht bij de belevingswereld van de kinderen staat, zullen zij gestimuleerd worden in hun onderzoek.

De samenwerking met de pedagoog lijkt mij ook zeer wenselijk. Deze kan helpen bij het vinden van nieuwe mogelijkheden en kan bijscholingscursussen geven. Eventueel kunnen er kunstenaars worden aangetrokken om de creatieve ontwikkeling van de kinderen te

ondersteunen en de leidsters helpen om de verschillende talen van de kinderen te leren verstaan.

Omdat kinderen niet voorspelbaar zijn is het niet verstandig om een activiteit van begin tot einde te plannen. Om goed in te kunnen spelen op de behoeften van de kinderen is het beter om heel flexibel te plannen. Het opendeurenbeleid is hierin erg belangrijk.

En tot slot de inrichting van de ruimtes. Deze zouden moeten worden bekeken door de ogen van de kinderen. Vragen die men zich hierbij kan stellen zijn: Is er genoeg speelruimte? Kunnen de kinderen zelf bij de materialen waarmee ze willen spelen of werken? Bestaat er de mogelijkheid om de ruimte te veranderen? Is er contact met anderen mogelijk in en vanuit de verschillende ruimtes? Wat voor speelgoed spreekt de kinderen aan en wat prikkelt hun fantasie het meeste?

(Bron: Edwards, Gandini en Forman, 1998)

3.3 Opvoeden tot zelfbewuste kinderen

Een stevig, stabiel zelfbewustzijn beschermt tegen de vele gevaren die kinderen op weg naar volwassenheid tegenkomen. Dat geldt voor het voorkomen van psychische aandoeningen en verkeerde ontwikkelingen, verslaving, verleiding en misbruik. Meerjarenstudies bevestigen dat een gevoel van eigenwaarde en een sterk ik-gevoel de kans kleiner maken dat een kind tijdens zijn ontwikkeling in de problemen raakt. Om een kind te kans te geven om zich ongehinderd te ontwikkelen, moet het al vroeg zijn persoonlijke speelruimte hebben. Een garantie voor een probleemloze ontwikkeling van kinderen is er echter niet, ook niet als de opvoeders erg hun best doen om alles goed te doen.

3.3.1 Stimuleren van zelfvertrouwen

Kinderen hebben vanaf de geboorte het onmiskenbare gevoel nodig dat ze geaccepteerd worden en dat men van hen houdt zoals ze zijn. Niet dat dat beslist de richting bepaalt, maar een kind met een handicap heeft op dat punt nog meer genegenheid nodig om dat te compenseren. Het oeververtrouwen van een kind wordt gevoed als het kind ervaart dat zijn pogingen om zijn eigen behoeften aan te geven begrepen worden, dat zijn gevoelens gedeeld worden en zijn pogingen om contact te maken worden beantwoord. Het geven van oeververtrouwen kan echter niet betekenen dat je altijd meteen moet doen wat het kind nodig heeft. Dat houdt niemand vol. En een kind heeft er ook niks aan als de opvoeders op hun tenen lopen en teleurgesteld zijn. Zodra een kind zich kan voortbewegen gaat het op onderzoek uit. Als er echter iets misgaat, iets pijn doet of het kind angst bezorgt, zal het terug vluchten naar de bescherming van zijn vertrouweling. Daarmee 'tankt' het weer zelfvertrouwen voor een volgende onderneming. Oeververtrouwen is eerst vertrouwen in de wereld en in andere mensen, het is de zekerheid veilig te zijn.

Kinderen hebben vaste regels nodig omdat ze daar zekerheid uit putten. "Je moet, je gaat" en "je mag" worden dan vaak door de opvoeders gebruikt om een veilig terrein voor het kind af te bakenen. Maar kinderen moeten eerst ervaren hoe goed het is als er betrouwbare regels zijn. Er zijn drie belangrijke regels die ouders en andere opvoeders dienen te hanteren:

- Als opvoeders iets verzekeren, moet het ook waar zijn, ook al is het wel eens makkelijk om een kind iets op de mouw te spelden.
- Als opvoeders iets beloven, moeten ze dat ook doen, ook als zich omstandigheden voordoen waardoor dat moeilijk is.
- Als opvoeders nu lachen om iets doms dat het kind gedaan heeft, mogen ze het daar morgen niet voor bestraffen (consequentie). Of ze moeten deze veranderde houding verklaren aan het kind.

Zo kunnen kinderen zeker zijn van hun opvoeders en zich veilig voelen.

Opvoeden is geen eenzijdig proces van boven naar beneden. Als kinderen naar hun opvoeders moeten luisteren, is het ook verstandig als die opvoeders goed naar het kind luisteren. Als de opvoeders willen dat ze hen en hun adviezen ter harte nemen, doen ze er goed aan om ook te luisteren naar de kinderen en wat zij te zeggen hebben.

Er zijn twee mogelijkheden om het gedrag van kinderen pedagogisch te sturen. We kunnen het goede als vanzelfsprekend beschouwen en ons richten op het berispen en bestraffen van het slechte. Of we kunnen het goede belonen en het slechte zoveel mogelijk negeren. Wetenschappelijk onderzoek heeft aangetoond dat dit laatste veel effectiever is. De meeste opvoeders gebruiken echter het bestraffen. Kinderen maken daaruit op dat het niet zoveel oplevert als je doet wat er van je verwacht wordt. Ze krijgen meer aandacht als ze uit hun rol vallen. Maar altijd prijzen hoeft ook weer niet. Als het kind in iets waar het zijn best voor heeft gedaan, succes boekt, dan heeft het geen complimentje nodig. Het succes is dan al aansporing genoeg.

3.3.2 Bevorderen van fantasie en experimenteergedrag

De meesten van ons zijn allang uit de fantasiewereld verdreven, bekijken hem met enig wantrouwen. 'Vertel mij geen sprookjes' zeggen we als een kind het heeft over een beer in zijn kamer, of 'Klets niet!' Volwassenen moeten eerst weer worden aangemoedigd om zich in de wereld van de fantasie te kunnen bewegen, aangemoedigd door kinderen. Wie met een kind op fantasiereis gaat, kan de zee met een stap oversteken, kan een schat in de hand houden die niemand ziet, met regenwormen praten of naar de hemel vliegen. Die volwassene kan, zomaar zonder bijgedachten, met een kind in een fantasieland gaan wandelen. Diegene kan het kind door zulke verhalen echter ook dingen vertellen die met woorden maar heel moeilijk over te brengen zijn. Het kind dat bijvoorbeeld angstig-blij door een bos vol ongedierte sluipt, speelt met zijn angsten en zijn belastbaarheid, experimenteert met zijn zelfbeeld tussen lefgozer en angsthals. De volwassene die meeloopt kan zich gewoon door het kind laten leiden. Hij kan het echter ook moed inspreken, het met beelden duidelijk maken dat hij er is als het kind hulp nodig heeft. Of hij kan het kind duidelijk maken dat het helemaal niet erg is om bang te zijn of liever weg te rennen als het eng wordt. De volwassene kan de geheimzinnige speelkameraad die een kind bedacht heeft, vriendelijk bij zich aan tafel vragen en door wat het kind over hem vertelt, veel te weten komen over wat het wil en wat het mist. Hij kan aandachtig luisteren als het kind met de pop of de beer 'moeder en kind' speelt en zichzelf kritisch afvragen waarom de moeder in het spel voortdurend snauwt. Hij kan met het kind poppendokter spelen als het bang is voor de dokter. Maar hij kan ook Jan Klaassen naar het ziekenhuis laten gaan en laten zien dat het daarna weer goed met hem gaat.

Kinderen drukken zich ook uit als ze tekenen, zingen, dansen, rollenspellen spelen en verhaaltjes bedenken. Dit noemt men binnen Reggio Emilia dan ook de honderd talen van kinderen. Ze moeten in dit vermogen gesterkt worden zonder dat iemand voortdurend regieaanwijzingen geeft over hoe het 'moet' of beter kan. Het spontane plezier in uitdrukken gaat verloren als er steeds kritische reflectie volgt. Kinderen die tekenen, fantaseren op papier en hebben daarvoor een hoop papier, potloden en verschillende kleuren nodig. De creatieve uitdrukingskracht van kinderen verliest het maar al te vaak van het nadoen. Opvoeders moeten niet vergeten dat de fantasiewereld voor het kind een belangrijke uitvalsbasis is om dingen uit de realiteit te verwerken.

Alleen uit eigen ervaring kunnen kinderen leren. Soms denken de opvoeders van tevoren al te weten wat er staat te gebeuren en willen ze het kind daarvoor waarschuwen. Het kind wordt daardoor echter alleen maar onzeker en de kans dat het daadwerkelijk fout gaat is veel groter. De onzekerheid van de opvoeder maakt op dat moment ook het kind onzeker. Het is beter om (onopvallend) in de buurt van het kind te blijven om het eventueel op te kunnen vangen als het fout gaat. Meestal zal dat dan niet nodig blijken te zijn. Kinderen leren

niet van de waarschuwingen van de opvoeders, maar uit hun eigen ervaringen. Kinderen die uit eigen ervaring dingen leren zullen trots zijn op zichzelf en een beter gevoel van eigenwaarde ontwikkelen.

3.3.3 Juist omgaan met kinderangsten

Het kan niet ons doel zijn om kinderen zo op te voeden dat ze helemaal niet bang zijn. Angstgevoelens waarschuwen juist voor gevaarlijke situaties en dat is wel zo prettig om te weten. Ouders willen vaak kinderen met lef, omdat ze denken dat die het ver zullen schoppen in het leven. Daarom willen ze hen afhelpen van angst en verlegenheid. De beste stimulans voor het kind is de zekerheid dat zijn ouders van hem houden met al zijn eigenaardigheden. Hoeveel opvoedkundige gaven iemand ook heeft, men kan van een angsthhaas geen vechtjas maken. Maar men kan wel bereiken dat het verlegen kind, de angsthhaas, toch zelfbewust wordt en leert met zijn angsten zo om te gaan dat het er zo min mogelijk nadeel van ondervindt.

Een kind dat bang is, moet die angst mogen toegeven. Angst kan niet worden weggepraat en zeker niet door mopperen. Je moet angst leren kennen en accepteren, dan pas kun je gezamenlijk bekijken wat je ermee moet doen. Veel kleine kinderen die net leren zich op eigen kracht voort te bewegen, zijn bang om de beschermende ouders te verliezen. Ze barsten los in een panisch gehuil als ze in een vreemde omgeving hun ouders niet meer kunnen zien. Dat is heel verstandig en verdwijnt met het groeien van de zelfstandigheid. Tot die tijd moet het gewoon geaccepteerd worden dat het kind overal mee naar toe wil.

Tegen angstfantasieën helpt de eigen fantasie van het kind vaak het beste. Deze oplossing geeft het kind vooral het gevoel dat het zelf iets tegen de angst heeft gedaan. Als opvoeders kinderen willen helpen met het overwinnen van angstgevoelens voor een specifiek iets, dan kunnen ze dat het beste doen door het kind met kleine stapjes te benaderen in ontspannen omstandigheden. Het kind moet steeds vrijwillig datgene wat angst inboezemt benaderen. Zo leert het langzamerhand dat het angstaanjagende helemaal niet zo eng is. Het moet de angst niet verbergen, maar leren om ermee om te gaan. Gedwongen worden om 'dapper' te zijn, zou het kind juist kunnen ontmoedigen en de angst kunnen versterken.

(Bron: Gürtler, jaartal onbekend)

3.4 Mijn visie op opvoeding van kinderen

Kinderen hebben een omgeving nodig waarin ze zich veilig genoeg voelen om op ontdekkingstocht te gaan. Die veiligheid uit zich naar mijn idee niet door er alleen maar elke keer te zijn voor het kind en het op te vangen. Maar het is volgens mij heel belangrijk dat je het kind vertrouwen meegeeft om op die ontdekkingstocht te gaan naar zichzelf en de wereld om zich heen. Alleen door zelf te doen leren kinderen het beste en onthouden ze het ook. De basis van vertrouwen geeft het kind een gevoel van veiligheid. En van daaruit zullen ze zich gaan ontwikkelen als zelfbewuste kinderen. Kinderen zijn op zoek naar hun eigen grenzen en hebben daarbij ondersteuning nodig. Leidsters en ouders dienen vooral in te grijpen wanneer een activiteit gevaarlijk is voor de kinderen. Daarnaast ook indien er meer hulp van een volwassene nodig is dan dat er op dat moment kan zijn, het ritme van het kind ernstig verstoort dreigt te raken, het kind 'doordraait' of het de bezigheden van andere kinderen onmogelijk maakt.

Ik vind het belangrijk dat we de rechten van de kinderen steeds voor ogen houden. Waar heeft een kind allemaal recht op? De veilige en vertrouwde omgeving en de nabijheid van volwassenen heb ik hierboven al genoemd. Daarnaast heeft het kind ook recht op waardering en benadering van het individu, sociale contacten, spontane uitdrukkingvormen, mogelijkheden die de ontwikkeling op verschillende gebieden stimuleren en ondersteunen, het maken van eigen keuzes en een goed gevoel van eigenwaarde en zelfvertrouwen. Dat zijn de punten die ik belangrijk vind om aan een kind mee te geven.

Daarbij ben ik ook van mening dat kinderen heel goed zelf kunnen aangeven wat ze wel en niet willen of nodig hebben. Ze moeten ontdekken wat hun eigen grenzen zijn en niet de grenzen die door anderen worden vastgesteld. Daarvoor hebben ze een mate van vrijheid nodig die ze in staat stelt om die grenzen te ontdekken. De volwassenen zullen die vrijheid voor de kinderen moeten creëren en bewaken. Ze zullen de kinderen die ruimte moeten bieden. De ontdekkingstocht van de kinderen volgt dan een weg die bij het kind past en niet die bij anderen past. Elk kind heeft er recht op om zichzelf te ontdekken en ik denk dat door het kind voor alles af te schermen die ontdekkingstocht ernstig belemmerd wordt. Er zullen dan onderdelen ontbreken in de ontdekkingstocht die het kind later alsnog moet gaan ontdekken. Tegenwoordig zijn er veel volwassenen die zichzelf afvragen af wie ze eigenlijk zijn. Dat wil ik voorkomen bij de kinderen.

Ik vond in een boek een stuk tekst dat heel goed aansluit bij mijn visie op opvoeding en ontwikkeling:

“Ouders die horen dat ze hun kinderen een sterk ik-bewustzijn en zelfbewustzijn moeten geven, operen vaak bezwaren. Ze zijn bang dat hun kind een meedogenloos mens met ellebogen zal worden, dat zo van zijn eigen kwaliteiten overtuigd is dat het de rest niet eens opmerkt of laat gelden. Zo’n kind wil niemand. Maar zo’n Rambo die voortdurend luidkeels moet bewijzen dat hij de grootste is, is niet zelfverzekerd. Die roept zo hard omdat hij zijn eigen gevoel van minderwaardigheid moet overschreeuwen. Die berust niet in zichzelf, maar holt voortdurend een ideaalbeeld achterna dat hij nooit zal bereiken.

Als ik het heb over sterk en zelfbewust, heb ik een ander beeld voor ogen. Dat droombeeld heet Pippi Langkous- wat een kind! Toegegeven, dat meisje heeft lak aan elke autoriteit en kan ordelievende volwassenen tot wanhoop drijven. Ze leeft in ongelooflijke wanorde, maakt dag tot nacht, is onontwikkeld en heeft geen manieren. Maar ze heeft een waakzaam geweten, helpt mensen in nood en bemoeit zich met de zaken als er ergens onrecht geschiedt. Ze is zelfverzekerd en niet te chanteren in haar oordeel over recht en onrecht. In de sociale omgang is ze heel open, eerlijk, vriendelijk en staat open voor contacten. Conflicten pakt ze bijna zonder agressie aan. Ze zit vol creativiteit en fantasie. Dit kind heeft een onverwoestbaar gevoel van eigenwaarde. Ze heeft de rotsvaste overtuiging dat haar ouders van haar houden. Ze is grenzenloos optimistisch en is zo sterk dat ze een paard kan optillen.

Pippi Langkous zal nooit verslaafd raken of op een of andere manier afhankelijk worden, nooit angstig of depressief worden. Zoek naar het stukje Pippi Langkous dat in uw kind verborgen zit, koester het goed, ook al is dat vaak niet makkelijk. En bekijk de rest niet zo verbeten.”

Uit: Gürtler, jaartal onbekend, blz.104/105.

Hoofdstuk 4: De bijdrage van een opvang aan ontwikkeling en opvoeding

In § 4.1 zal ik ingaan op de rol die een kindercentrum vervult voor verschillende doelgroepen en welke mogelijkheden er hierbinnen zijn. Ook zal ik de actuele discussie benoemen en de huidige stand van zaken. In §4.2 zal ik toelichten wat ik bedoel met de diversiteit binnen de kindercentra en dit toelichten aan de hand van de opvoeding, religie en de houding en visie. Hierna zal §4.3 een toelichting geven op de integratie van kinderen met een handicap op het reguliere kindercentrum. Het waarom, de betekenis en de uitgangspunten voor deze integratie komen aan de orde. §4.4 gaat over de wettelijke kaders waar je mee te maken hebt binnen de kinderopvang. Aan de orde komen de algemene regelgeving, de nieuwe wetgeving en waar je aan moet denken bij het opzetten van een kindercentrum.

4.1 Kinderopvang

Kindercentra zijn niet meer weg te denken uit onze samenleving. Voor veel ouders en kinderen nemen ze een belangrijke plaats in. Kinderopvang kent een lange historie, maar vooral vanaf de zestiger jaren maakte deze werksoort een grote ontwikkeling door. Hieraan lagen verschillende factoren ten grondslag. Enerzijds werden er nieuwe vormen van kinderopvang opgericht in het belang van de ontwikkeling van kinderen. Anderzijds vormde de kinderopvang een belangrijke vooruitgang in de het streven van vrouwen naar emancipatie.

4.1.1 De verschillende functies

Ten eerste heeft de kinderopvang een belangrijke functie voor het gezin. In deze tijd worden er vaak dure aankopen gedaan, zodat het noodzakelijk is dat beide ouders een inkomen hebben. Dat betekent dus dat de ouders niet zelf voor het kind kunnen zorgen gedurende hun werktijd. Indien er geen mogelijkheid is dat het kind door familie of bekenden wordt opgevangen kiezen de ouders voor kinderopvang. Dit wordt dan gezien als vervanging van thuis. Toch zijn er ook steeds meer gezinnen die de aanvullende functie van de kinderopvang zien en het kind daarheen brengen op dagen dat ze het ook zelf zouden kunnen opvangen.

Daarmee kom ik op de functie die kinderopvang heeft voor het kind. Het samenzijn met andere kinderen en leren omgaan met elkaar heeft een belangrijke meerwaarde voor de ontwikkeling van het kind. Het is bijvoorbeeld een goede voorbereiding op weg naar school, waar de aandacht van de juf of meester ook niet geheel naar één kind kan uitgaan. Het kind leert dus dat het zijn aandacht moet delen met andere kinderen. Daarnaast zullen kinderen veel van elkaar leren. Dit kan bijvoorbeeld weer goed zijn voor de zindelijkheidstraining. En er worden geen eisen en verwachtingen aan kinderen gesteld. Er wordt uitgegaan van hun mogelijkheden en beperkingen, zodat ze van hun kind-zijn kunnen genieten.

De rol van professionele opvoeders is hierin heel erg belangrijk. Zij nemen immers een deel van de opvoeding van de kinderen voor hun rekening. Het is aan hen om voor de kinderen een veilige omgeving te creëren, waar ze zich kunnen ontwikkelen en ontdekkingen over zichzelf en de wereld om zich heen kunnen doen. Deze opvoeders vormen samen met de kinderen en de ouders een driehoeksverhouding. Het is in het belang van de kinderen dat er tussen de ouders en opvoeders een goede verstandhouding is. Samen dragen zij zorg voor de opvoeding en de ontwikkeling van de kinderen. Aangezien de ouders een stuk van hun eigen verantwoordelijkheid uit handen geven, moeten zij kunnen vertrouwen op de professionele opvoeders die het overnemen. Dat is een belangrijke voorwaarde om het kind bij deze opvoeders te kunnen brengen.

De kinderopvang heeft een signaleringsfunctie ten aanzien van het verloop van de ontwikkeling. Als de ontwikkeling anders verloopt dan bij de meeste kinderen kan er snel aan de bel worden getrokken en actie worden genomen. Vaak heeft een kindercentrum contacten met bepaalde professionele instanties, zodat een en ander vanuit daar geregeld kan worden. Het is wel belangrijk om bij dit soort contacten ten alle tijden de ouders zelf te betrekken. Bij bijvoorbeeld vermoedens van kindermishandeling door de ouders zelf is dit een ingewikkeldere kwestie. Er is dan namelijk sprake van meldingsplicht voor de

opvoeders. Er kan in zo'n geval voor worden gekozen om de ouders in een later stadium in te lichten, maar dit dient in overleg met professionele instanties te gebeuren.

Tot slot is er dan nog de functie voor de samenleving. Die is naar mijn idee tweeledig. Ten eerste zullen er door de opvang meer mensen kunnen werken. Moeders zijn niet meer gedwongen om thuis bij de kinderen te blijven en dat geeft een andere positie van de vrouw in de samenleving. Ten tweede zullen de verschillen tussen kinderen op jonge leeftijd gemakkelijk onderling te accepteren zijn. Kinderen die opgroeien in een multi-culturele omgeving en met kinderen met bijvoorbeeld handicaps te maken hebben zullen niet beter weten en de tolerantie op latere leeftijd zal hierdoor groter zijn.

4.1.2 Verschillende mogelijkheden

Binnen de kinderopvang zijn er verschillende vormen van opvang mogelijk. De benaming kindercentra is een verzamelnaam voor de verschillende vormen.

Een kinderdagverblijf biedt opvang aan kinderen van 0 tot 4 jaar. Dit kan voor zowel de hele als voor een halve dag. Alle kinderdagverblijven zijn minimaal 9 uur per dag geopend en hebben maximaal 4 weken per jaar vakantiesluiting. De meeste centra zijn langer geopend en bieden opvang buiten de reguliere kantoortijden (zie ook flexibele opvang).

Een buitenschoolse opvang biedt opvang aan kinderen van 4 tot 13 jaar. De opvang is buiten schooltijd en in de schoolvakanties gedurende de gehele dag geopend. De leiding van de buitenschoolse opvang haalt de kinderen op bij een vast aantal scholen. De opvang die wordt geboden heeft nadrukkelijk geen schools karakter; het is gericht op vrije tijd. De openingstijden zijn afgestemd op de schooltijden van de desbetreffende scholen. Vakantiesluiting is maximaal 4 weken per jaar. Er zijn echter ook variaties mogelijk. Zo bieden sommige instellingen alleen naschoolse opvang of alleen opvang tijdens de vakantieperiodes. En bij enkele instellingen kan het kind 's morgens voor schooltijd terecht, om vervolgens door de leiding naar school gebracht te worden.

Gastouderopvang vindt plaats in gezinsverband in het huis van de gastouder. Gastouders worden door een professioneel gastouderbureau zorgvuldig geselecteerd en begeleid. Er kunnen kinderen worden opgevangen van 0 tot 13 jaar. Er worden maximaal 4 kinderen tegelijk door een gastouder opgevangen. De opvang kan volledig worden afgestemd op de werktijden van de ouders. Opvang op onregelmatige tijden, 's avonds en in het weekend behoren tot de mogelijkheden.

Flexibele opvang is een overkoepelende term voor: Opvang op wisselende dagen in de week, buiten de gebruikelijke reguliere uren (ook wel verlengde opvang genoemd), alleen tijdens schoolvakanties of juist alleen buiten de schoolvakanties, 's avonds, 's nachts en in het weekeinde (ook wel dag- en nachtopvang of 24-uursopvang genoemd). Daarnaast zijn er verschillende varianten en combinaties mogelijk.

Tot slot is het in een aantal plaatsen ook mogelijk dat de kinderen in het eigen huis worden opgevangen. Dat kan bijvoorbeeld door een gastouder, verbonden aan een gastouderbureau. Ook is het soms mogelijk dat een leidster van een kinderdagverblijf kinderen thuis verzorgt. Dit noemt men wel 'leidster-aan-huis'.

Mijn produkt zal met name gericht zijn op kinderen van 0 tot 4 jaar en het kinderdagverblijf, zoals hierboven staat vermeld. Ik zal wel proberen om de uitgangspunten ook te richten op kinderen tot 13 jaar, zodat een eventuele uitbreiding met een buitenschoolse opvang niet wordt uitgesloten en het beleidsplan daar al op in kan spelen.

(Bron: www.kidsconcern.nl)

4.1.3 De actuele discussie

Binnen de kinderopvang is al enige tijd een discussie aan de gang: Is kinderopvang goed of slecht? Het gaat er dan met name om of de kinderopvang goed of slecht is voor de hechting van kinderen en de ontwikkeling van kinderen. Over deze vraag zijn de meningen verdeeld. Ik zal mijn antwoord op deze vraag hieronder weergeven.

De kwaliteit van de opvoeding is binnen een kindercentrum misschien nog wel belangrijker dan in de thuissituatie. Juist omdat kinderen zich buiten hun vertrouwde thuissituatie (moeten) begeven. De relatie die het kind met de ouders heeft buiten de opvangsituatie is natuurlijk een belangrijk aspect hierin, evenals de relatie tussen het kind en de leidsters. Maar ook de relatie tussen de ouders en de leidsters levert hieraan een belangrijke bijdrage. Als ouders bijvoorbeeld eigenlijk totaal geen vertrouwen hebben in het kindercentrum en de manier van opvoeden aldaar, en dit uitstralen naar het kind, dan zal dat wel degelijk van invloed zijn op de manier waarop het kind met de opvoeding op het kindercentrum omgaat en hoe het daarop reageert. Ouders moeten dus vertrouwen hebben in het kindercentrum dat ze kiezen en dit ook uitstralen naar het kind. Dit zal de kwaliteit van de opvoeding ten goede komen. Op zich kunnen kinderen zich heel goed aanpassen aan het feit dat ze met meerdere opvoeders te maken hebben. Maar ze hebben wel duidelijkheid daarin nodig, zeker bij meerdere opvoeders. De opvoeding op het kindercentrum dient daarom in het verlengde te liggen van de opvoeding in de thuissituatie. Het dient een aanvulling daarop te zijn en geen vervanging, de thuissituatie blijft immers gewoon bestaan naast het kindercentrum. Eigenlijk is het gebruik van de term vervanging van de thuissituatie al verkeerd. Ouders dienen dus te (kunnen) kiezen voor een kindercentrum dat aansluit bij hun manier van opvoeden. Het pedagogisch beleidsplan wat tegenwoordig voor elk kindercentrum verplicht is, is bij die keuze een handig hulpmiddel. Er staat duidelijk in aangegeven wat er belangrijk wordt gevonden en wat de manier van werken is binnen het kindercentrum. Ook staat er aangegeven hoe het kindercentrum om wil gaan met de contacten met de ouders in het ouderbeleid. Dit behandel ik in § 5.1.

Als er sprake is van een goede relatie tussen ouders, kind en leidsters en als er sprake is van een aansluiting qua opvoeding kan je volgens mij wel spreken van goede opvang (mishandeling in beide situaties even daar gelaten). Daarvoor dienen de leidsters wel over professionele opvoedingskwaliteiten te beschikken. Dat is namelijk weer mede bepalend voor de kwaliteit van de opvoeding. Ook dienen ze met elkaar op een lijn te zitten over de opvoeding, net zoals met de ouders. In het personeelsbeleid in § 5.2 ga ik hierop uitgebreider in.

Rust, reinheid en regelmaat werden tot een tijd gelden veel gebruikt door kindercentra. Ik wil daar niet helemaal aan voorbijgaan, omdat ook deze punten in de actuele discussie naar boven komen. In mijn optiek spelen ze nog steeds een rol, zij het wel in mindere mate dan voorheen. Daarnaast zijn deze punten naar mijn idee ook in strijd met de Reggio Emilia-pedagogiek waar ik vanuit ga. Deze punten kan ik wel betrekken op die pedagogische werkwijze. De rust komt dan vooral terug in de rust die de leidsters uitstralen naar de kinderen toe. Dat geeft de kinderen een gevoel dat de leidsters vertrouwen in ze hebben en in hun doen en laten. De rust- of slaapmomenten van de kinderen zijn afhankelijk van de kinderen zelf. Als ze moe zijn hebben ze rust nodig, als ze niet moe zijn niet. Het ene kind heeft meer slaap nodig dan het andere. Dat zijn individuele verschillen, waaraan naar mijn idee gehoor kan worden gegeven. De kinderen die dan wel naar bed gaan moeten wel de mogelijkheid of kans krijgen om ook echt te kunnen slapen, zonder dat ze last hebben van de wakker-blijvers. Dat heeft weer te maken met de indeling van de ruimtes en de plaatsing van bepaalde activiteiten daarin.

Reinheid klinkt als 'erg steriel' in mijn oren. Kinderen moeten zich kunnen uitleven en daarbij vies mogen worden. Vuile kleding hoeft bijvoorbeeld niet meteen in de was te worden gedaan. Natte kleding daarentegen zou een gevaar voor de gezondheid van het kind kunnen opleveren. Maar dat moet dan naar mijn idee de maatstaf zijn, de gezondheid van de kinderen. De verplichte voorschriften voor hygiëne moet wel aan worden voldaan, maar hoeft niet te worden overdreven. Ook hierover kunnen met de ouders individuele afspraken worden gemaakt.

De regelmaat is weer een ander punt. Volwassenen hebben bedacht dat dit goed is voor kinderen, maar vinden de kinderen dat zelf ook? Een kind wat lekker bezig is heeft misschien helemaal geen zin om stipt om 12.00 te moeten eten. Een half uurtje later kan voor het kind

veel beter uitkomen. Een bepaalde mate van flexibiliteit is hiervoor dus wel noodzakelijk. Daarnaast vind ik wel dat het eten een sociale gebeurtenis is. Het zal dus wel op een vast moment van de dag worden aangeboden aan de kinderen, maar wel met een flexibele insteek zoals ik hierboven heb uitgelegd. Wat ik in de regelmaat bijvoorbeeld wel heel belangrijk vind voor de kinderen en voor de ontwikkeling van de kinderen is dat ze het kindercentrum met regelmaat bezoeken en in elk geval hele dagen. Daarmee bedoel ik bijvoorbeeld elke maandag tot en met donderdag, of dinsdag en woensdag. Hierin zijn veel variaties mogelijk, maar het geeft het kind wel wat duidelijkheid. Ook vind ik dat de kinderen minimaal 2 dagen het kindercentrum moeten bezoeken om goed gebruik te kunnen maken van de extra mogelijkheden die worden aangeboden voor de ontwikkeling.

Wat ik eigenlijk wil zeggen is dat een kinderopvang slecht is als de contacten met de ouders er niet of heel beperkt zijn en als het afgesproken beleid niet wordt nageleefd. De vraag is dan alleen of de opvang dan slecht is of dat er sprake is van slechte leidsters.

4.2 Diversiteit binnen de kinderopvang

Voor deze paragraaf ga ik uit van een vijftal uitgangspunten, die ik hier eerst zal noemen.

Ten eerste is Nederland een multiculturele samenleving. Het is in het belang van kinderen, ouders en kindercentra dat de werkwijze in de kinderopvang wordt afgestemd op diversiteit.

Mijn tweede punt is dat, om de kwaliteit van kinderopvang te waarborgen en een goede aansluiting te vinden in de diversiteit, de contacten met ouders van wezenlijk belang zijn voor zowel de kinderen als voor de leidsters.

Ten derde vullen de opvoeding thuis en de opvoeding op het kindercentrum elkaar aan. Daarom dient het uitgangspunt in de samenwerking tussen ouders en leidsters gelijkwaardigheid te zijn. Beiden dragen namelijk bij aan de opvoeding van het kind, vanuit een eigen deskundigheid. Meer hierover komt terug in het ouderbeleid §5.1.

Het vierde punt is dat er altijd overeenkomsten en verschillen zijn. Oog hebben voor die overeenkomsten biedt vaak een brug tot het omgaan met de verschillen. Het individu mag nooit uit het oog worden verloren. Elke ouder wil het beste voor zijn kind, maar de manier waarop dat vorm krijgt kan verschillen.

En tot slot wil ik aangeven dat diversiteit betrekking heeft op iedereen. Elk kind, elke ouder en ook de leidsters hebben een eigen culturele achtergrond. Verschillen kunnen er zijn tussen Nederlandse leidsters en Marokkaanse ouders, tussen Nederlandse ouders onderling of tussen Turkse ouders onderling. Deze verschillen komen onder meer voort uit cultuur, religie, milieu en opvoeding. Kortom diversiteit is niet alleen aan de orde wanneer er allochtone kinderen, ouders en leidsters in het kindercentrum komen.

4.2.1 De opvoeding

Familie is voor de meeste allochtone kinderen een ruimer begrip dan voor veel Nederlandse kinderen. De opvang en opvoeding van allochtone kinderen is een familieaangelegenheid. Het betreft ook grootouders, broers, zussen, ooms en tantes. Vaak wonen er meer dan twee generaties in een huis. Het fenomeen kinderopvang zoals wij dat kennen, kom je in veel landen van herkomst niet tegen, omdat dit binnen de familie geregeld wordt. De opvoeding en verzorging van kinderen is vooral een taak van de moeder of oma. Hoewel in veel autochtone gezinnen de zorg voor kinderen steeds meer een gedeelde taak is tussen vader en moeder, komt het in de praktijk toch vaak op de moeder neer. Dat is niet alleen een automatisme binnen veel gezinnen zelf. In de maatschappij is het nog geen gemeengoed dat mannen en vrouwen evenveel zorgtaken en verantwoordelijkheden dragen.

Het verschil in opvoeden van jongens en meisjes is bij allochtone gezinnen meestal groter dan bij Nederlandse gezinnen. Dat komt met name door de traditionele rolverdeling. Vaak horen we dat allochtonen hun kinderen strenger opvoeden in Nederland dan dat ze in het land van herkomst deden. Dit leidt in de opvoeding nogal eens tot conflicten. De kinderen vinden in de Nederlandse samenleving sneller en makkelijker hun weg dan de ouders, waardoor de ouders het gevoel hebben dat zij hun kinderen verliezen en strenger gaan

optreden. Wat hierbij ook een belangrijke rol speelt is de sociale controle die door de migratie voor een deel wegvalt. De plaats van familie en dorpsgenoten wordt dan ingenomen door landgenoten, waardoor er nog meer op elkaar gelet wordt.

4.2.2 Religie

Het geloof is een andere belangrijke factor in de opvoeding van kinderen. Voor veel allochtone ouders is het geloof heel belangrijk en nauw verweven met het dagelijkse leven. Dit dragen zij ook over aan de kinderen, wat de een nadrukkelijker doet dan de ander. Dat uit zich in het verplicht laten meegaan naar de kerk of koranlessen, tot alleen vertellen over de godsdienst. In andere culturen hecht men veel waarde aan tradities en rituelen die in Nederland gezien worden als bijgeloof. Dat doet echter geen recht aan wat het voor de betrokken persoon betekent, omdat het gaat om opvattingen die met het leven verstrengeld zijn.

Een ander punt is het legitimeren van bepaalde opvoedingsideeën vanuit het geloof. In Nederland worden opvoedingsgewoonten van allochtonen vaak verklaard met 'dat is hun geloof'. Voor een aantal zaken gaat dat wel op, zoals bijvoorbeeld de eetgewoonten en feestvieringen, maar meestal komen de opvoedingsideeën voort uit een interpretatie van het geloof. Opvoeding is dus wel nauw verbonden met het geloof, wat serieus genomen moet worden. Maar er mag niet de fout gemaakt worden dat negatieve opvoedingssituaties worden toegeschreven aan het geloof.

4.2.3 De houding en visie

De kern van het goed omgaan met diversiteit ligt in de manier waarop een leidster elk kind als individueel benadert en beoordeelt. Intercultureel werken met kinderen uit verschillende etnische groepen wordt vaak als een probleem gezien of moeilijk gevonden vanwege cultuur- en/of taalverschillen. Oplossingen worden dan vaak gezocht in hoe je het beste kunt omgaan met *de Turken* of *de Marokkanen*. Algemene informatie kan natuurlijk helpen bij het overbruggen van verschillen, maar uiteindelijk ligt het bij jezelf. Het is daarbij van belang dat iedereen een eigen visie op de kleurrijke samenleving ontwikkeld en een eigen houding ten aanzien van multi-ethniciteit. Zo kan er een basis ontstaan voor een positieve benadering van interculturele situaties en een houding waarin diversiteit als meerwaarde en uitdaging wordt gezien. Voor leidsters houdt dit dan in dat ze niet alleen openstaan voor hun eigen waarden en normen. Ze moeten hun eigen waarden en normen niet als enige goede beschouwen, maar het een plek geven in het werken met kinderen.

Om dit op een juiste manier te kunnen doen zijn de contacten met de ouders van essentieel belang. Vanuit de leidsters dient er interesse te zijn voor de verschillende culturen en geloven. Van de ouders wordt verwacht dat ze bereid zijn om open over het geloof te kunnen praten en vragen erover te kunnen beantwoorden. Leidsters kunnen bijvoorbeeld vragen of er bepaalde dingen zijn die het kind niet mag eten in verband met het geloof. Daar wordt dan rekening mee gehouden. Voordat een kind op het kindercentrum geplaatst wordt zullen er gesprekken met de ouders plaatsvinden. Daarin komen deze punten ook aan de orde, net zoals wat de ouders verwachten van het kindercentrum. Surinaamse ouders waarderen het bijvoorbeeld heel erg dat het kind er netjes en verzorgd uitziet als ze het ophalen, maar dat kan ook gelden voor andere ouders. En zo zijn er natuurlijk tal van voorbeelden te bedenken. Het gaat erom dat er goed met de ouders wordt gesproken over eventuele cultuurverschillen en het verwachtingspatroon. Dat geldt voor zowel allochtone als voor autochtone ouders.

(Bron: Djohani en Maas, 2000)

4.3 De integratie van kinderen met een handicap

Voor de jaren zestig werden er speciale voorzieningen opgezet voor mensen met een handicap. Vanaf de zestiger jaren plaatste men echter vraagtekens bij deze ontwikkeling, omdat men vond dat dit tot scheiding leidde van de mensen met een handicap van de gewone samenleving. Dit noemt men segregatie. Men ging steeds meer vinden dat mensen

met een handicap niet geïsoleerd moesten worden, maar juist zo dicht mogelijk betrokken moesten worden bij het 'gewone leven'. Zo ontstond het normalisatieprincipe. Volgens dit principe moesten mensen met een handicap dezelfde rechten krijgen als andere mensen, waarbij 'normale' ervaringen binnen het bereik van de gehandicapte moesten worden gebracht. Hierin school echter het gevaar dat de nadruk kwam te liggen op de eis dat de gehandicapte zich normaal moest gedragen. Dit principe maakte dan ook plaats voor de integratiegedachte, waarin de wederkerigheid van de realiteit tussen gehandicapten en samenleving meer tot uitdrukking komt.

4.3.1 Waarom integratie

Er is steeds meer aandacht gekomen voor de relatie met de omgeving waarin kinderen met een handicap functioneren. Tegenwoordig ziet men in dat de gespecialiseerde hulp die kinderen met een handicap krijgen hen eigenlijk vervreemd van het eigen huiselijke milieu. Er wordt erkend dat een kind in principe het beste gewoon thuis kan blijven en dat het ook veel kan leren van de gewone dingen thuis, de omgang met de ouders, broertjes en zusjes, vriendjes en vriendinnetjes, enz. Dit ging samen met een democratiseringsproces, waarin de ouders van kinderen met een handicap meer inspraak eisten en meer zelf de verantwoordelijkheid voor de opvoeding van hun kinderen wilden dragen in plaats van het over te dragen aan deskundigen. Ouders zijn steeds kritischer gaan kijken naar zowel de voordelen als de nadelen van de opvang van gehandicapten in specifieke, op de handicap gerichte voorzieningen. Een toenemend aantal ouders kiest tegenwoordig voor een zo gewoon mogelijke opvoeding van hun kind, waarvan het bezoeken van een gewoon kindercentrum een onderdeel zou kunnen zijn.

Kinderopvang kan een rol vervullen in het realiseren van de voorwaarden voor het verwerven van sociale vaardigheden. In kindercentra worden weinig of geen eisen gesteld aan kinderen en er wordt nauw aangesloten bij hun behoeften en mogelijkheden. Kinderen in de leeftijd van 0-4 jaar maken nog weinig onderscheid tussen 'normaal' en 'abnormaal'. In de kindercentra zal dus nauwelijks sprake zijn van afwijzing van kinderen met een handicap omdat ze anders zijn. Kinderen met een handicap die opgenomen worden in gewone kindercentra, leren daar omgaan met andere kinderen en zich aanpassen aan de groep. Dit vergroot hun vaardigheden die eventueel nodig zijn om mee te doen op een gewone school.

4.3.2 De betekenis van integratie

De integratie heeft op drie verschillende gebieden een belangrijke betekenis. Ten eerste voor de kinderen met een handicap, ten tweede voor de ouders van deze kinderen en tot slot voor de niet-gehandicapte kinderen en hun ouders.

Als belangrijk voordeel van geïntegreerde kinderopvang voor kinderen met een handicap kan genoemd worden dat ze in hun eigen woonomgeving kunnen blijven en samen met leeftijdsgenootjes uit de buurt een kindercentrum kunnen bezoeken. Dit kan het risico van isolement tegengaan. Voor kinderen met een verstandelijke handicap kan een kindercentrum een stimulerende werking hebben. In observaties, verricht ten behoeve van een scriptie, werd geconstateerd dat er bij kinderen met een verstandelijke handicap beduidend meer interacties plaatsvinden als zij in een geïntegreerde groep spelen, dan in een groep met alleen kinderen met een verstandelijke handicap. (Van Gilzen en Kröse, 1989). Ook het imitatiegedrag, dat eigen is aan kinderen, kan tot een positieve ontwikkeling leiden als kinderen met een handicap functioneren in een geïntegreerde groep. Ook brengt dit met zich mee dat het kind de aandacht moet delen met de andere kinderen. Omdat de relatie van het kind met een handicap en zijn ouders vaak erg hecht is, zal het bezoeken van een kindercentrum, en daardoor het verruimen van de omgeving en het aangaan van relaties met andere volwassenen, een vergroting betekenen van de ontwikkelingsmogelijkheden van het kind, ook op sociaal gebied.

Voor ouders van een kind met een handicap vervallen de vanzelfsprekendheden bij het opvoeden. Meestal is op jonge leeftijd nog onzeker hoe het kind zich zal ontwikkelen en voor

de ouders is vaak niet duidelijk hoe ze het beste met het kind kunnen omgaan. Ondersteuning bij die opvoeding zal voor veel van deze ouders gewenst zijn. Naast de ondersteuning van gespecialiseerde instellingen kan een kindercentra ook ondersteuning bieden. De contacten met andere ouders van gehandicapte en niet-gehandicapte kinderen in een kindercentrum kunnen isolement tegengaan. Een belangrijk algemeen motief voor (hele- en halve-) dagopvang is de mogelijkheid voor beide ouders om te werken, te studeren of andere activiteiten te ontplooiën. Het is duidelijk dat die mogelijkheid niet voorbehouden moet zijn aan ouders van 'gezonde' kinderen, maar net zo goed voor ouders van een gehandicapt kind moet bestaan.

Ook voor niet-gehandicapte kinderen is het opgroeien met, en als vanzelfsprekend accepteren van kinderen met een handicap, van grote waarde voor hun ontwikkeling. Voor ouders van kinderen zonder handicap kan de confrontatie met kinderen met een handicap en hun ouders in het kindercentrum een goede ervaring zijn, die het hen makkelijker maakt om 'gewoon' met gehandicapten om te gaan. Dit heeft dus een belangrijke meerwaarde voor de acceptatie van gehandicapten in onze samenleving. Jong geleerd is oud gedaan is hier een heel toepasselijke uitspraak.

4.3.3 Uitgangspunten voor integratie voor kindercentra

Ik zal hier een aantal uitgangspunten benoemen die ik belangrijk vind voor de integratie van kinderen met een handicap in de kinderopvang.

Ten eerste wil ik benadrukken dat de integratie in de reguliere kinderopvang niet in de plaats moet komen van de speciale voorzieningen. Speciale voorzieningen en reguliere kindercentra vervullen elk naast elkaar een onmisbare functie. In de speciale voorzieningen wordt de benodigde specialistische hulp en begeleiding geboden aan het kind en de ouders om het ontwikkelingsproces te bevorderen. In kindercentra ligt het accent voornamelijk op het bieden van een prettige en stimulerende omgeving, waar kinderen in groepsverband met elkaar kunnen spelen. Er kan hier dus geen sprake zijn van therapie. Plaatsing in een gewoon kindercentrum is niet voor alle kinderen haalbaar. Voor een aantal van hen is gespecialiseerde verzorging en behandeling noodzakelijk. Andere kinderen zijn gebaat bij een combinatie van het bezoeken van een kindercentrum en een speciale voorziening. Tegenwoordig is het ook mogelijk dat een specialist het kind op het kindercentrum bezoekt en eventueel behandelt. Afstemming en samenwerking moeten ertoe leiden dat voor ieder kind een weloverwogen keuze kan worden gemaakt, waardoor het optimale ontwikkelingskansen krijgt.

Met de integratie van kinderen met een handicap in de kinderopvang, wordt vooral tegemoetgekomen aan de wens om de keuzemogelijkheden van ouders van een kind met een handicap te verruimen. Maar het streven naar integratie mag geen verplichting voor ouders betekenen. Voor iedere situatie moet vanuit het kind, ouders en kindercentrum een zorgvuldige afweging gemaakt kunnen worden of opvang in deze voorziening een goede keuze is. De volgende aandachtspunten hierin een grote rol:

- Heeft het kind behoefte aan veel zorg en kan het kindercentrum die bieden?
- Functioneert het kind qua ontwikkeling op een niveau dat enigszins past bij de groep?
- Is sociaal contact goed mogelijk?
- Zijn de eventueel benodigde aanpassingen te realiseren?

Daarnaast stelt de integratie eisen aan de kinderopvang. De integratie van kinderen met een handicap in reguliere kindercentra moet meer betekenen dan alleen fysieke aanwezigheid van gehandicapte kinderen. Er moet rekening worden gehouden met de mogelijkheden en beperkingen van de kinderen. De werkwijze in een kindercentrum moet erop gericht zijn om de voorwaarden te realiseren waardoor een kind met een handicap zich prettig voelt en zich kan ontwikkelen. De leidsters in kindercentra hebben een zeer actieve rol in het bereiken van daadwerkelijke integratie.

Zoals ik al eerder heb aangegeven vind ik het belangrijk om rekening te houden met het individuele kind en de eigen mogelijkheden en beperkingen. Dat geldt voor mij ook binnen de integratie van kinderen met een handicap. Maar ik kan het ook niet mooier maken dan het is,

hoe graag ik dat misschien ook wel zou willen. Niet alles behoort tot de mogelijkheden van het kindercentrum. Het begint bijvoorbeeld al hoeveel kinderen met een handicap er in een groep kunnen. Ik vind dat één per groep minimaal mogelijk moet zijn. Of er een tweede kind met een handicap in die groep kan hangt dan af van de ernst van beide handicaps en de zorg die zij nodig hebben. Het mag nooit in het nadeel van de andere kinderen werken. Het is ook zeker niet zo dat alle kinderen met een handicap gebruik zullen kunnen maken van het kindercentrum. De grens ligt in elk geval daar waar er medische of verpleegkundige handelingen verricht moeten worden, zoals bijvoorbeeld sondevoeding toedienen, medicatie toedienen of met katheters werken. Leidsters hebben hiervoor geen gerichte opleiding gevolgd. Ik vind het heel lastig om nu heel duidelijk aan te geven wat er nog meer mogelijk en onmogelijk is in mijn ogen. Ik zou mij kunnen voorstellen dat een autistische handicap niet zo goed samengaat met de pedagogiek van Reggio Emilia, die de kinderen eigenlijk heel vrij laat, maar dat kan ook weer per kind verschillen. Meervoudige handicaps vind ik ook wat lastiger, omdat er dan nog meer factoren mee spelen. Ik denk dat dat ook een grens is voor het kindercentrum. De zorg voor het kind met een handicap mag niet ten koste gaan van de andere kinderen en wat zij nodig hebben. Per aanmelding zal heel goed moeten worden overlegd en overwogen met de ouders en de leidsters of het geacht wordt haalbaar te zijn. Ook zal er moeten worden afgesproken dat er een proefperiode kan worden ingesteld, zodat er naar aanleiding daarvan geëvalueerd kan worden en kan worden besloten of het in de praktijk echt haalbaar blijkt te zijn.

(Bron: Jongepier, 1991)

4.4 De wettelijke kaders

Binnen een kinderdagverblijf heb je te maken met veel wet- en regelgevingen. Dat is logisch, omdat ouders een deel van de opvoeding van hun kinderen aan anderen overdragen. Zij moeten dan wel kunnen vertrouwen op de kwaliteit ervan. In deze paragraaf zal ik een antwoord geven op de vraag welke wet- en regelgeving er van belang zijn. Daarvoor zal ik in §3.4.1 de algemene regelgeving vermelden, in § 3.4.2 de nieuwe wetgeving samenvatten en in § 3.4.3 aangeven waaraan je moet denken bij het opzetten van een kinderdagverblijf en dat met name waar ik zelf zit in dat proces.

4.4.1 Regelgeving rondom kinderopvang

In Nederland is er sprake van erkende en niet-erkende (het zwarte circuit) kinderopvang. Erkende kinderopvang is als de gemeente aan de kinderopvanginstelling een vergunning heeft afgegeven waaruit blijkt dat aan de nodige kwaliteitseisen is voldaan. Alleen uitgaven voor erkende kinderopvang kunnen fiscaal worden afgetrokken. Hierin spelen twee punten een belangrijke rol.

Ten eerste de vergunning. De vergunning die een kindercentrum nodig heeft om erkend te worden, wordt nu nog verstrekt op basis van een gemeentelijke verordening. Dit verschilt per (deel)gemeente. Minimaal 1 keer per jaar wordt er een inspectie uitgevoerd door de GGD, die er toezicht op houdt of aan de kwaliteitseisen blijft worden voldaan. Zo niet dan wordt de vergunning ingetrokken en bestaat de kans op sluiting voor het kindercentrum. In een gemeentelijke verordening staan zaken als: Het minimaal aantal vierkante meters per kind binnen en buiten, de hygiëne, de brandveiligheid, de maximale groepsgrootte, het minimale aantal leidsters per groep, het pedagogisch beleid en de uitvoering van het beleid in de praktijk.

Ook staat de opleiding van de medewerkers in de verordening vermeld. Vaak hebben medewerkers binnen de kinderopvang verschillende opleidingen. Leidsters moeten minimaal beschikken over een MBO-opleiding, bij voorkeur sociaal pedagogisch werk (SPW). Het management van een kindercentrum dient minimaal te beschikken over een MBO+- of een HBO-opleiding.

De gemeentelijke verordening komt met de invoering van de nieuwe wet per 1 januari 2005 te vervallen. In § 3.4.2 staat aangegeven wat ervoor in de plaats komt.

(Bron: www.kidsconcern.nl)

4.4.2 De Wet Basisvoorziening Kinderopvang (Wbk)

Het wetsvoorstel Wbk heeft twee belangrijke uitgangspunten. Volgens de wet moeten de kosten van de kinderopvang door ouder, werkgever en de overheid samen worden gedragen. Daarnaast regelt de Wbk de kwaliteit van de opvang en het toezicht daarop. De bedoeling is om het de ouders gemakkelijker te maken om werk en zorg voor de kinderen te kunnen combineren.

Ouders, werkgevers en overheid hebben allen op hun eigen manier belang bij een goede kinderopvang. Daarom krijgen ouders straks een subsidie van de overheid voor kinderopvang. Deze subsidie is inkomensafhankelijk en wordt bepaald door de belastingdienst. Uitgangspunt is dat ook werkgevers een financiële bijdrage leveren. Ze zijn niet verplicht om aan kinderopvang bij te dragen, maar in veel bedrijven maakt kinderopvang deel uit van de (secundaire) arbeidsvoorwaarden. Het resterende gedeelte betalen de ouders zelf. Zo kunnen ouders zelf op zoek gaan naar de kinderopvangorganisatie die het beste bij hun wensen aansluit.

Steeds meer kinderen brengen tegenwoordig een deel van hun eerste levensjaren door in een kindercentrum of bij gastouders. Goede kinderopvang blijkt een prima aanvulling te zijn op de opvoeding. Daarom wil het kabinet de kwaliteit van de opvang regelen. De Wbk legt de kwaliteit van kinderopvang landelijk vast en ook de controle ervan is straks in elke gemeente hetzelfde. Het wetsvoorstel Wbk stelt straks als globale norm, dat kinderopvang moet bijdragen aan een goede en gezonde ontwikkeling van kinderen in een veilige omgeving. Deze globale norm wordt aangevuld met specifieke regels in een landelijk geldende aanvullende regeling (algemene maatregel van bestuur). Zo'n algemene maatregel van bestuur is flexibeler dan een wet en kan makkelijker op veranderingen inspelen. Die flexibiliteit is nodig, want de kinderopvang is nog volop in ontwikkeling.

De Wbk stelt de kinderopvangorganisaties verplicht om een beleid te ontwikkelen waarin ze vastleggen hoe ze met kwaliteitsaspecten omgaan. Personeel en ouders hebben recht op inzage en de GGD krijgt een afschrift. Behalve een beschrijving van de kwaliteitsnormen, moeten organisaties ook eventuele samenwerkingsverbanden vermelden met bijvoorbeeld: consultatiebureaus, peuterspeelzaalwerk, onderwijs en organisaties op het gebied van jeugdzorg, welzijn, cultuur en sport. De overheid vindt samenwerking een belangrijk kenmerk van kwaliteit, omdat het de samenhang tussen voorzieningen versterkt.

De kinderopvangorganisatie of gastouderbureau moet de ouder in staat stellen om mee te denken over het beleid. Dat kan door ze uit te nodigen voor deelname aan de oudercommissie. Deze commissie heeft adviesrecht over bijvoorbeeld de pedagogische aanpak, voeding, openingstijden, speelmateriaal en klachtenbehandeling.

De geplande invoeringsdatum van de Wet basisvoorziening kinderopvang (Wbk) is met een jaar uitgesteld tot 1 januari 2005. De prijsstijgingen en de groei van de kinderopvang zorgden voor een tekort van circa 260 miljoen euro in de financiering van de wet in 2004. Het achterblijven van de vrijwillige bijdragen van werkgevers heeft voor een extra tekort van circa 132 miljoen euro gezorgd in 2004. Gezien de demissionaire status van het vorige kabinet, kon er geen beslissing worden genomen over de manier waarop het tekort van bijna 400 miljoen euro kon worden aangevuld. Een verantwoorde invoering van de wet per 1 januari 2004 was toen niet meer mogelijk. Het jaar 2004 wordt nu door veel bedrijven gebruikt als overgangsjaar. De vrijwillige bijdragen zijn de afgelopen maanden door veel bedrijven afgeschaft, omdat ze daarvoor geen subsidie meer van de overheid ontvangen. Veel ouders met kinderen op een kindercentrum komen hierdoor in financiële moeilijkheden terecht, aangezien de bijdrage van de ouders dan ineens omhoog gaat. Dat is natuurlijk een slechte ontwikkeling voor de kinderopvang-branchen.

Tijdens het schrijven van dit verslag zijn er nog volop ontwikkelingen aan de gang binnen de Tweede Kamer over de kinderopvang. Het is dus onmogelijk om het laatst besprokenen hierin te kunnen gebruiken, omdat de ontwikkelingen ook zo snel verlopen.

(Bron: Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, 2002)

4.4.3 Opzetten van een nieuw kinderdagverblijf

Het starten van een onderneming in de kinderopvang is een intensieve en tijdrovende opdracht. Het is daarom van belang dat de ondernemer goed weet wat hij wil bereiken, zodat er een duidelijk doel voor ogen is. Het starten van een onderneming kent verschillende fasen. Het volgen van deze fasen zal veel tijd en energie kunnen sparen. Ik heb er dan ook zelf voor gekozen om dit stappenplan proberen te volgen tijdens het proces. Dat bleek lastiger dan ik in eerste instantie had gedacht.

Er zijn een vijftal fasen te noemen, namelijk:

1. De ideeënfase. Eigenlijk ben ik met deze fase bezig geweest tijdens het schrijven van dit verslag. Ik heb mij een beeld gevormd van mijn visie, hoe het kindercentrum er volgens mij uit zou moeten komen te zien (niet qua gebouw, maar wel qua werkwijze) en ik heb nagedacht over hoe ik het kindercentrum wil profileren. Door het schrijven van het pedagogisch beleidsplan ben ik zelfs al een stap verder gegaan naar de derde fase.
2. Ondernemersoriëntatie. Voordat ik begon met het schrijven van dit verslag ben ik uit gaan zoeken wat er allemaal bij komt kijken als ik een kindercentrum zou willen starten. Hiervoor heb ik veel schriftelijke informatie verzameld en gedocumenteerd in mappen. Ik heb dus wel een beetje een beeld van wat ik allemaal moet gaan doen. Ik weet ongeveer welke keuzes ik zal moeten maken, nog niet hoe ik die zal maken. Tijdens deze fase mogen er nog geen beslissingen genomen worden, het gaat alleen om de oriëntatie. Ik wil graag een cursus gaan volgen voor startende ondernemers, zodat ik nog beter voorbereid ben op alles wat er daarna gaat komen.
3. De concretiseringsfase. Dit is de fase waar ik net al naar verwees voor het pedagogisch beleidsplan. De naam zegt het al dat dit de fase is waarin de plannen concreet gemaakt gaan worden en op papier worden gezet. Het pedagogisch beleidsplan is daar slechts een klein onderdeel van. Het ondernemingsplan is een ander onderdeel. Hier ben ik nog niet aan begonnen. Dit is wel de fase waarin ik keuzes heb gemaakt voor het pedagogisch beleidsplan. Eigenlijk heb ik deze drie stappen daarvoor dus al doorlopen, alleen moet ik weer bij 2 beginnen voor het ondernemingsplan. Daar hoort trouwens ook een marketingplan en een financieel plan bij.
4. Besluitvormingsfase. Dit is de fase waarin ik in de toekomst het ondernemingsplan zal gaan omzetten in concrete actie. Accommodatie en financiering regelen vallen hieronder. Dus contacten met makelaars en banken worden in deze fase gelegd.
5. Startfase. Dit is de laatste fase rondom de opening van het kindercentrum. Ik zal dan personeel moeten zoeken, inrichten, klanten binnenhalen en een financiële administratie opzetten.

De plannen voor met name het doorlopen van de laatste 2 fasen heb ik samen met mijn toekomstige compagnon een tijdje uitgesteld. De economie is op dit moment zo slecht en de vooruitzichten voor de kinderopvang zijn ook niet al te best. Het leek ons daarom niet zo verstandig om in zo'n moeilijke periode te starten. Ik wil dus eerst gerichte cursussen gaan volgen en gaan werken binnen de kinderopvang, zodat ik zelf wat praktijkervaring daarin opdoe.

(Bron: Schepers en Van der Veld, 2002)

Hoofdstuk 5: De randvoorwaarden

In dit hoofdstuk zal ik een korte toelichting geven bij de verschillende randvoorwaarden. Ik vind het belangrijk om deze hier te benoemen, omdat ik van mening ben dat ze relevant zijn voor een juiste uitvoering van het pedagogisch beleidsplan. Het is niet mijn bedoeling om hier per randvoorwaarde een volledig beleid te schrijven, maar wel om aan te geven wat ik belangrijk hierin acht en naar mijn idee aansluit bij het pedagogisch beleidsplan. Het ouderbeleid en het personeelsbeleid zal ik uitgebreider behandelen dan de rest, omdat ik vind dat ik over de rest onvoldoende informatie heb. Voor het organisatie beleid, het financieel beleid, het accommodatiebeleid en het externe beleid zal ik daarom slechts aandachtspunten geven.

5.1 Het ouderbeleid

Ik zie de relatie tussen de ouders en de leidsters als een gelijkwaardige. Beiden nemen hun eigen stukje professionaliteit mee in de opvoeding van de kinderen. Daarom dient de communicatie tussen ouders en leidsters goed te verlopen. Er dient sprake te zijn van een vertrouwensrelatie over en weer. De leidsters dienen ervan uit te gaan dat ouders het kind goed kennen en de ouders dienen ervan uit te gaan dat het kind in goede handen is. Beiden hebben het beste met het kind voor en dragen een belangrijk deel bij aan de opvoeding van het kind. Regelmatig contact tussen beide partijen is hiervoor een noodzaak. Contact op haal- en brengmomenten speelt hierin een rol, maar ook een vaste planning van oudergesprekken over de ontwikkelingen van het kind. Deze oudergesprekken zou ik graag willen plannen met een frequentie van 4 keer per jaar. Zo zit er steeds een periode van drie maanden tussen de gesprekken en is de ontwikkeling duidelijker te overzien dan bij een hogere frequentie. Als er behoefte aan is, door bijvoorbeeld een stagnerende ontwikkeling van het kind, een kind met een handicap of gewoon een verzoek van de ouders dan sta ik daar natuurlijk voor open. Voor minder niet, omdat ik vind dat de betrokkenheid van de ouders dan in het geding komt. Naast deze oudergesprekken zijn er natuurlijk ook de haal- en brenggesprekken tussen leidsters en ouders. De leidsters dienen de ouders dan informatie te geven over de gebeurtenissen van de dag, het schriftje of mapje te overhandigen en op de hoogte te stellen van eventuele bijzonderheden.

Voor de dagelijkse gang van zaken is het handig als er gebruik wordt gemaakt van een communicatie-schriftje of -mapje. Ouders kunnen hierin aangeven hoe het thuis met het kind gaat, bijvoorbeeld of het doorslaapt, lichamelijke klachten heeft, goed eet en hoe het reageert. Leidsters krijgen hierdoor inzicht hoe het kind thuis is en kunnen daardoor makkelijker afwijkend gedrag in het kindercentrum constateren. Leidsters kunnen hierin aangeven hoe het met het kind op het kindercentrum gaat, of het veel speelt met andere kinderen, hoe het slaapt en eet en eventuele activiteiten. Voor ouders kan het een geruststelling zijn en het geeft hen het gevoel dat ze er niet helemaal buiten staan.

Ouderparticipatie is daarnaast ook belangrijk. De ouders kunnen op verschillende manieren hun betrokkenheid tonen. Bijvoorbeeld deelnemen aan de medezeggenschapsraad of ouderraad, maar ook door het organiseren van thema-bijeenkomsten voor andere ouders, bijvoorbeeld uitleg geven over een bepaalde handicap, cultuur of methode, of door het organiseren van een activiteit voor de kinderen.

Voor de themabijeenkomsten wil ik 4 avonden per jaar uittrekken. Middels een jaarlijkse enquête wil ik uitzoeken over welke onderwerpen de ouders meer informatie zouden willen of waar ze behoefte aan hebben. Ik kies hierin voor de kwaliteit van de avonden en niet voor de kwantiteit. De 4 thema's per jaar krijgen allen op deze manier een tijd van voorbereiding van 3 maanden. Die tijd acht ik wel noodzakelijk om eventuele contacten te leggen en afspraken te kunnen maken met gastsprekers. Ik vind discussies over de gekozen onderwerpen aan de hand van stellingen tijdens deze avonden een verplicht onderdeel, omdat het de betrokkenheid van de ouders kan vergroten en een gevoel van ergens samen voor te gaan. Voor thema's die te maken hebben met bijvoorbeeld handicaps of verschillen

in culturen, zullen wij de ouders zelf vragen hier een actieve bijdrag aan te willen leveren. Een ouder van een kind met een handicap kan zelf vaak heel goed vertellen wat de handicap precies inhoudt, maar diegenen moet dat wel willen vertellen. Bij de eerste gesprekken die wij met de ouders zullen hebben zullen wij dan ook aangeven dat wij van de ouders een actieve bijdrage verwachten en op welke manier.

Ouders die op een andere manier betrokken willen zijn bij het kindercentrum zijn altijd welkom om hiervoor contact met ons op te nemen.

5.2 Het personeelsbeleid

De leidsters dienen over de juiste opleiding te beschikken en voldoende gemotiveerd te zijn. Met de opleiding wordt minimaal de MBO-opleiding Sociaal Pedagogisch Werker (SPW) bedoeld. Het liefst zie ik een combinatie van MBO en HBO geschoold personeel op een groep staan, omdat ik denk dat ze allebei een andere inbreng kunnen hebben, zeker ook wat betreft de integratie van kinderen met een handicap. Ik vind dat er 2 geschoolde leidsters per groep moeten staan, waarvan het liefst 1 HBO-er en 1 MBO-er. Zij beschikken beiden over de professionele opvoedingskwaliteiten die noodzakelijk zijn voor dit werk. Daarnaast is er altijd een mogelijkheid om een stagiaire, een ongeschoolde leidster of een vrijwilliger extra op de groep te hebben.

Qua motivatie moeten de leidsters graag met kinderen willen werken en ze moeten zich kunnen vinden in de geformuleerde visie van het kindercentrum. Dat vind ik erg belangrijk, omdat ze anders niet volgens deze visie zullen werken. Om de leidsters hierin meer te betrekken zal samen met hen het werkplan geformuleerd worden. De uitgangspunten staan dan al vast, maar hoe dat uitgevoerd zal worden nog niet. Een regelmatige evaluatie zal moeten plaatsvinden ter controle op hoe het werken echt verloopt. Die evaluaties zijn vooral van belang als er tussendoor wisselingen in het personeel hebben plaatsgevonden. De nieuwe leidsters kunnen dan ook hun eigen inbreng weergeven op dat moment. Ik verwacht dus vooral van de leidsters dat ze een actieve bijdrage zullen leveren aan de vormgeving van de werkwijze.

Naast het aantal geschoolde leidsters zal er altijd vraag en behoefte zijn aan stagiaires. Ook eventuele combinaties tussen werken en leren moeten mogelijk zijn.

Om het werk voor de leidsters interessant te houden, dienen ze gebruik te kunnen maken van een cursus en scholingsaanbod. Het zou een goed idee zijn om bijvoorbeeld de KindVak (een beurs over de kinderopvang) verplicht te stellen en hieraan een themabijeenkomst voor de leidsters te koppelen. Nieuwe ideeën kunnen zo worden opgedaan en besproken.

Vervanging van leidsters tijdens ziekte of vakantie dient te gebeuren door vaste invalkrachten die de kinderen kennen. Dit kunnen eventueel leidsters zijn uit een van de andere groepen. Indien er vervanging nodig is zullen we dit laatste zoveel mogelijk proberen na te streven, omdat die leidsters ook bekend zijn met de kinderen en het beleid. Het opendeurenbeleid speelt hierin een rol, omdat de kinderen via deze weg de andere leidsters leren kennen.

5.3 Aandachtspunten bij het organisatiebeleid

Alleen hele dagopvang is mogelijk. Ik vind het belangrijk dat de kinderen mee kunnen doen met de activiteiten, zoals de projecten, om zich betrokken te voelen bij de groep. Omdat de kinderen de vrijheid krijgen om zelf te kiezen waar ze zich mee bezig willen houden vind ik halve dagopvang geen optie. Kinderen kunnen dan geen dingen afronden later op de dag. Ook voor de betrokkenheid met de andere kinderen en de leidsters vind ik het van belang dat de kinderen hele dagen komen. Daarnaast vind ik het belangrijk dat kinderen minimaal 2 dagen het kindercentrum bezoeken; dit om een veilige plek in de groep te verwerven en een goede band op te bouwen met de leidsters. Van de leidsters wordt overigens verwacht dat ze minimaal 2 dagen in de week werken om hieraan tegemoet te komen.

Bij de aanname van kinderen is het van belang dat er rekening wordt gehouden met de leeftijdsopbouw en de eventuele doorstroom naar een volgende groep. Kinderen verliezen op deze manier geen eerder opgebouwde vriendschappen. En voor de specifieke leeftijdsgebonden interesses is het noodzakelijk dat er leeftijdgenootjes in dezelfde groep zitten.

Er zijn regelmatig besprekingen en overlegvormen tussen de leidsters en de directeur. Een keer per maand zal er een teamvergadering zijn. Hierin komen praktische zaken en algemeen pedagogische zaken aan de orde. De orthopedagoog die deel van het team uitmaakt, dient hierbij ook aanwezig te zijn. Twee keer per maand zullen er kindbesprekingen zijn. Hierin worden steeds 2 kinderen besproken aan de hand van observaties. De aandachtspunten voor deze observaties zullen worden vastgelegd in een zogenaamd 'rode draad'-formulier. Aan de hand hiervan kunnen ook de gesprekken met de ouders plaatsvinden.

5.4 Aandachtspunten bij het financieel beleid

In het totale budget zal een vast deel gereserveerd moeten worden voor speelgoed en ander spelmateriaal. Dit kan per groep gelden of voor alle groepen samen. Indien het voor de groepen samen geldt zal er overlegd moeten worden wat er prioriteit heeft.

Ook zal er een budget moeten zijn voor deskundigheidsbevordering. De keuzes hierin worden gemaakt door de directieleden.

Ik vind het belangrijk dat de kinderen naast thuis en het kindercentrum ook de buitenwereld gaan ontdekken. Ze moeten de buitenwereld ontdekken samen met hun groepsgenoten. Hiervoor zullen er uitstapjes gepland worden, zoals bijvoorbeeld een picknick in het park of een dagje naar het strand. Uitstapjes die geld kosten zullen echter wel voor een deel door de ouders betaald moeten worden, anders kan het niet doorgaan. Wij zijn ons er echter wel van bewust dat er altijd ouders zijn die hier niet aan kunnen bijdragen. Speciaal voor deze ouders is er een fonds aan te spreken, zodat de kinderen hier niet onder hoeven te leiden. Om aanspraak te kunnen maken op het fonds, wordt er wel openheid van de ouders verwacht wat betreft de inkomsten. Bij twijfel zullen wij een deskundige op financieel gebied vragen om de situatie goed uit te zoeken, omdat het misbruiken van dit fonds ten nadele kan zijn voor andere kinderen.

5.5 Aandachtspunten bij het accommodatiebeleid

De inrichting is zodanig dat de kinderen zoveel mogelijk zelf kunnen doen. Dat bevordert de zelfstandigheid en de mindere afhankelijkheid van de leidsters. De ruimte zal worden ingedeeld in verschillende hoeken met verschillende activiteiten. Zo zitten de kinderen elkaar niet in de weg bij hun bezigheden.

Behalve tijdens de eetmomenten zal het opendeurenbeleid van toepassing zijn. Natuurlijk bestaat er altijd de mogelijkheid dat kinderen op een andere groep meeëten. De kinderen kunnen zich verplaatsen tussen de verschillende groepen en in contact komen met de andere kinderen. Zo kunnen de kinderen leren van anderen dan leeftijdgenootjes. Eventuele feestdagen zullen door het gehele kindercentrum georganiseerd worden, waardoor het saamhorigheidsgevoel gestimuleerd zal worden.

Bij de aanschaf van speelgoed en spelmateriaal dient erop gelet te worden dat alle facetten van de ontwikkeling aan bod kunnen komen. De keuze zal vooral bestaan uit veel 'werkmaterialen' in plaats van kant en klaar speelgoed. Dit om de fantasie van de kinderen te stimuleren.

De buitenruimte dient zodanig te worden ingericht dat baby's en peuters er veilig onder toezicht kunnen spelen of verblijven. Oudere kinderen, van eventuele buitenschoolse

opvang, kunnen er veilig spelen zonder toezicht en zonder dat zij de kleinere kinderen hoeven te storen.

5.6 Aandachtspunten bij het externe beleid

Om op de hoogte te blijven van de verschillende pedagogische discussies binnen de kinderopvang dienen er abonnementen op de landelijke vakbladen te zijn zoals, 'kiddo' en 'kinderopvang'.

Buitenstaanders kunnen het pedagogisch beleidsplan tegen een kleine vergoeding opvragen. Het is niet de bedoeling dat derden dit beleidsplan gaan gebruiken voor een nieuw kindercentrum.

(Bron: Huisman, 1993)

Hoofdstuk 6: De Conclusie

6.1 De beantwoording van de deelvragen

Vijf van de zes deelvragen die ik in §1.2 heb geformuleerd heb ik tijdens het schrijven van dit stuk beantwoord. Alleen de zesde vraag over de uitgangspunten voor het pedagogisch beleidsplan volgt nog in § 6.3. Het heeft geen zin om hier nogmaals de antwoorden te gaan geven, maar ik zal wel per deelparagraaf een verwijzing maken naar het antwoord.

1. De uitleg van het pedagogisch beleidsplan heb ik gegeven in §1.5.
2. Mijn visie op ontwikkeling van kinderen heb ik in hoofdstuk 2 uitgebreid behandeld. In § 2.5 geef ik daarvan mijn uiteindelijke visie weer.
3. In hoofdstuk 3 bespreek ik de opvoeding van kinderen en in § 3.4 geef ik weer wat ik daarin belangrijk vind.
4. De bijdrage van een kindercentrum aan de ontwikkeling en opvoeding van kinderen geef ik aan in hoofdstuk 4. De echte bijdrage staat naar mijn idee het beste uitgelegd in § 4.1.1, waarin ik de verschillende functies van kinderopvang behandel.
5. In hoofdstuk 5 tenslotte geef ik de verschillende randvoorwaarden weer voor het goed kunnen uitvoeren van het pedagogisch beleidsplan.

6.2 De probleemstelling

Het antwoord op de probleemstelling die ik heb geformuleerd in §1.1 kan ik niet zomaar even geven. De antwoorden op de deelvragen hebben daar een belangrijke bijdrage in.

Voor het antwoord op de vraag hoe een pedagogisch beleidsplan eruit ziet van een kindercentrum dat de natuurlijke ontwikkeling van kinderen wil ondersteunen, oftewel een antwoord op de probleemstelling, kan ik wel verwijzen naar het produkt wat is voortgekomen uit dit verslag, namelijk het pedagogisch beleidsplan zelf. Naar mijn idee is het pedagogisch beleidsplan zelf het antwoord op de vraag.

6.3 De uitgangspunten voor het pedagogisch beleidsplan

De uitgangspunten die ik hier zal noemen, zullen niet vreemd zijn na het lezen van het verslag. In meer en mindere mate zijn alle punten in het verslag aan de orde gekomen. Ik heb ervoor gekozen om de rechten van kinderen als uitgangspunt te nemen. De volgende rechten van het kind heb ik daartoe geformuleerd:

Elk kind heeft recht op:

- Individuele benadering en waardering
- Sociale contacten
- Een veilige en vertrouwde omgeving
- Mogelijkheden om zich te ontwikkelen
- Spontane uitdrukkingsvormen
- Gelijke kansen
- Het maken van eigen keuzes
- Een gevoel van eigenwaarde en zelfvertrouwen
- Ondersteuning van volwassenen

Naar aanleiding van deze rechten heb ik de volgende uitgangspunten geformuleerd voor in het pedagogisch beleidsplan:

- *Wij gaan uit van een individuele benadering en waardering van het kind.*
- *Wij ondersteunen het aangaan en onderhouden van sociale contacten, vriendschappen en samenwerking van en met kinderen.*

- *Wij bieden de kinderen een vertrouwde en veilige omgeving, waarbinnen ze voldoende uitdaging krijgen in de ontdekkingstocht naar zichzelf, anderen en de omgeving.*
- *Wij nemen de verantwoordelijkheid om de kinderen voldoende mogelijkheden te bieden om zich zo volledig mogelijk te kunnen ontwikkelen op de verschillende ontwikkelingsgebieden.*
- *Wij willen dat de kinderen laten ontdekken dat ze ontzettend veel verschillende manieren in zich hebben om zich spontaan te uiten.*
- *Wij willen ieder kind gelijke kansen geven, ongeacht ras, geslacht of handicap, en zijn van mening dat een ongelijke behandeling hiervoor noodzakelijk is.*
- *Wij gaan ervan uit dat kinderen heel goed in staat zijn om zelf keuzes te maken en deze te verantwoorden.*
- *Wij vinden een goed gevoel van eigenwaarde en zelfvertrouwen voor ieder kind een belangrijke eigenschap om verder te komen in het leven en zich te ontwikkelen tot waardige volwassene.*
- *Wij bieden ondersteuning aan kinderen tijdens het gehele ontwikkelingsproces en leggen dat ook vast, omdat wij van mening zijn dat wij daar als volwassenen een belangrijke taak in hebben.*

Bronvermelding

Boeken:

Beemen, Liesbeth van (1995). *Ontwikkelingspsychologie*. Groningen: Wolters-Noordhoff B.V

Diekstra, Rene (2003). *De grondwet van de opvoeding*. Uithoorn: Karakter Uitgevers B.V.

Djohani, Fica en Judith Maas (2000). *Kinderopvang: opvoeden in diversiteit*. Houten/Diegem: Bohn Stafleu Van Loghum

Edwards, Carolyn, Lella Gandini en George Forman, onder redactie van (1998). *De honderd talen van kinderen. De Reggio Emilia benadering bij de educatie van jonge kinderen*. Utrecht: B.V. Uitgeverij SWP

Gürtler, Helga (jaar onbekend). *Opvoeden tot zelfbewuste kinderen*. België-Nederland: Deltas

Huisman, Aafke (1993). *Pedagogisch beleid voor kindercentrum en gastouderbureau*. Utrecht: Uitgeverij SWP

Jongepier, Nelly (1991). *Kinderopvang: ook voor kinderen met een handicap*. 's-Gravenhage: VUGA Uigeverij B.V.

Rigter, Jakop (1998). *Psychologie voor de praktijk*. Bussum: Uitgeverij Coutinho b.v., 4^e druk.

Schepers, Wilma en Heleen van der Veld (2002). *Zelf een kinderdagverblijf starten*. Maarssen: Elsevier gezondheidszorg

Vakbladen:

Kiddo en kinderopvang

Internet:

www.kidsconcern.nl

www.KvK.nl

www.nizw.nl

Scripties en andere:

Giezeman, Tamara, *Activiteiten in het opendeurenbeleid*, Haagsche Hogeschool, Sector Gezondheidszorg, gedrag en maatschappij, SPH, 2002

Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport. *Publiekssamenvatting wetsvoorstel Wet basisvoorziening kinderopvang*. 2002

Het Produkt

Kinderopvang

Een pedagogisch beleidsplan voor een
kindercentrum

Naam: Vanessa Heel
Opleiding: SPH-duaal
Begeleidster: Brit Fontaine
2^e beoordelaar: Saskia Rozenbaum
Datum: 27 april 2004

Inhoudsopgave

1. Onze plaatsbepaling	2
2. Onze uitgangspunten.....	4
3. De randvoorwaarden	11

1. Onze plaatsbepaling

Het pedagogisch beleidsplan wat nu voor u ligt, is geschreven met als doel om als kindercentrum aan te geven wat ons zo bijzonder maakt. Het geeft duidelijkheid over de manier waarop wij kinderen binnen het kindercentrum zien en op welke manier wij hen willen ondersteunen in de ontwikkeling. Dit zullen wij aangeven aan de hand van een aantal aandachtspunten. Deze aandachtspunten zijn tot stand gekomen door een combinatie van de theorieën over ontwikkeling en opvoeding die in Nederland gebruikelijk zijn en een pedagogische stroming uit Italië, de Reggio Emilia. Binnen de Reggio Emilia heerst de opvatting dat kinderen heel goed zelf in staat zijn om aan te geven wat ze nodig hebben om zich te kunnen ontwikkelen. Ook gaan ze er binnen de Reggio Emilia van uit dat er talloze manieren zijn waarop kinderen zich kunnen uiten. Dit noemt men de honderd talen van kinderen. Wij willen hier zoveel mogelijk aan tegemoet komen, omdat wij van mening zijn dat het een positieve invloed heeft op de ontwikkeling van kinderen. Wij willen dat de kinderen opgroeien tot sterke en zelfbewuste mensen. Hiervoor gaan wij op zoek naar het stukje Pipi Langkous wat in het kind aanwezig is.

Pipi Langkous heeft een waakzaam geweten, helpt mensen in nood en bemoeit zich met de zaken als er ergens onrecht geschiedt. Ze is zelfverzekerd en niet te chanteren in haar oordeel over recht en onrecht. In de sociale omgang is ze open, eerlijk, vriendelijk en staat ze open voor contacten. Conflicten pakt ze bijna zonder agressie aan. Ze zit vol creativiteit en fantasie en heeft een onverwoestbaar gevoel van eigenwaarde. Ze heeft de rotsvastе overtuiging dat haar ouders van haar houden. Ze is grenzenloos optimistisch en zo sterk dat ze een paard kan optillen. Pipi Langkous zal nooit verslaafd raken of op een andere manier afhankelijk worden. Ze zal nooit angstig of depressief worden.

Naar aanleiding hiervan en in navolging van de Reggio Emilia-pedagogiek hebben wij een aantal rechten van het kind geformuleerd, die wij als uitgangspunten zullen nemen voor het werken binnen ons kindercentrum. Ieder kind heeft recht op:

- Individuele benadering en waardering
- Sociale contacten
- Een veilige en vertrouwde omgeving
- Mogelijkheden om zich te ontwikkelen
- Spontane uitdrukkingsvormen
- Gelijke kansen
- Het maken van eigen keuzes
- Een gevoel van eigenwaarde en zelfvertrouwen
- Ondersteuning van volwassenen

Onze visie op ontwikkeling

Wij zien kinderen als actieve en ondernemende wezens die voortdurend bezig zijn om zichzelf te ontwikkelen. Daarvoor hebben ze een natuurlijke drang in zich. Met die ontwikkeling zijn ze bezig om zichzelf, anderen en de wereld om hen heen te ontdekken. Ieder kind doet dat op een eigen manier en in een eigen tempo. Wij beschouwen kinderen daarom als uniek met eigen mogelijkheden en beperkingen.

Onze visie op opvoeding

Wij willen de kinderen ondersteuning bieden om zich op een eigen manier en in een eigen tempo te kunnen ontwikkelen. Daarbij gaan wij ervan uit dat kinderen heel goed in staat zijn om zelf keuzes te maken. Dit stimuleren wij dan ook bij de kinderen. Wij vinden dat kinderen het beste dingen ontdekken door zelf te doen en geven ze dan ook deze ruimte. Daarbij houden wij wel in de gaten of er geen gevaar of beperking voor het kind zelf of voor anderen is.

Onze pedagogische doelstelling

De doelstelling die wij voor het kindercentrum hebben geformuleerd en die wij gedurende het verblijf van het kind nastreven is dat wij de kinderen de mogelijkheden willen bieden op zich op hun eigen unieke manier en in hun eigen tempo te kunnen ontwikkelen tot personen die op zichzelf durven te vertrouwen.

2. Onze uitgangspunten

Wij gaan uit van een individuele benadering en waardering van het kind.

Ondanks het feit dat de opvang altijd in groepen plaatsvindt, gaan wij uit van het individuele kind. Wij vinden dat de groep wél belangrijk is voor de individuele ontwikkeling. Wij zien ieder kind als een uniek persoon met eigen mogelijkheden en beperkingen. Door binnen een groep steeds de nadruk te leggen op elk individu, willen wij de kinderen leren dat iedereen als persoon belangrijk is, ongeacht ras, geslacht of handicap. De kinderen leren hierdoor dat iedereen anders is en andere dingen wil en kan.

Een kind met een handicap is dan ook zeker welkom bij ons. Wij zien hiervan de meerwaarde voor zowel het kind met de handicap, als voor de ouders van het kind, maar ook voor de andere kinderen en hun ouders. Wij zijn van mening dat iedereen recht heeft op gelijke kansen in het leven en dus ook kinderen met een handicap. Er zal per individuele situatie worden bekeken of het een goede mogelijkheid is voor het kind met de handicap en of het binnen de groep haalbaar is. Wij zouden graag alle kinderen met een handicap gelijke kansen willen bieden, maar wij moeten helaas toegeven dat dat onmogelijk is. Wij hebben geen ervaring met en kennis van medische en verpleegkundige handelingen. Hiermee bedoelen wij dingen als medicatie geven, sondevoeding toedienen en katheters. Kinderen die deze zorg nodig hebben kunnen daarom niet op ons kindercentrum terecht. De handicap van een kind mag nooit een belemmering zijn voor de ontwikkeling van de andere kinderen en voor de uitvoering van onze werkwijze. Wij vinden bijvoorbeeld dat de (spel)materiaal voor de kinderen bereikbaar moeten zijn, omdat wij ervan uitgaan dat dit de kinderen uitnodigt tot het maken van eigen keuzes. Een kind met een autistische handicap die hierdoor teveel prikkels zou krijgen kan daardoor misschien geen gebruik maken van ons kindercentrum. Op deze manier bekijken wij elke situatie, zodat wij er zeker van kunnen zijn dat wij een goede keuze maken. Een proefperiode voor het kind met de handicap zou meer duidelijkheid kunnen geven over hoe het in de praktijk zal zijn.

Daarnaast gaan wij uit van een multiculturele groepssamenstelling. Wij beschouwen dit, in de multiculturele samenleving waarin wij leven, als een normale gang van zaken. In overleg met alle ouders zullen wij afspraken maken over het vieren van daarbij horende feestdagen op het kindercentrum. De daarbij behorende rituelen willen wij op deze dagen in overleg en samenwerking met de ouders uitvoeren. Wij vinden dat alle kinderen zich thuis moeten voelen en dat de viering van deze bijzondere dagen daaraan een bijdrage kan leveren, net zoals de gewone Nederlandse feestdagen.

Wij ondersteunen het aangaan en onderhouden van sociale contacten, vriendschappen en samenwerking van en met kinderen.

Voor de ontwikkeling van de kinderen als sociale wezens, vinden wij het belangrijk dat ze in contact komen met leeftijdsgenootjes, maar ook met kinderen die iets ouder of jonger zijn. Binnen ons kindercentrum is daarom gekozen voor verticale groepen en een opendeuren-beleid. Het opendeurenbeleid wil zeggen dat de kinderen niet gebonden zijn aan één groep, maar dat ze gebruik kunnen maken van de verschillende ruimtes binnen het kindercentrum. Zo kunnen de kinderen van de verschillende leeftijden veel van elkaar leren, maar kunnen ze ook leeftijdsgenootjes opzoeken. De precieze vormgeving hiervan zal in overleg met de leid(st)ers tot stand worden gebracht.

Wij willen de kinderen ondersteunen in het ontdekken van de sociale vaardigheden die nodig zijn om contacten aan te gaan en te onderhouden. Om dit te stimuleren hebben alle kinderen een eigen postvakje/brievenbusje, waar ze voor elkaar berichtjes kunnen achterlaten. Dit kan bijvoorbeeld een tekening zijn, maar ook een steentje dat ze gevonden hebben. Dit willen wij ook stimuleren bij de kinderen, zodat er blijvende vriendschappen kunnen ontstaan.

De samenwerking van de kinderen is vooral belangrijk bij de projecten die er gedaan zullen worden. Met deze projecten willen wij de kinderen laten ontdekken hoe de wereld om hen heen in elkaar zit. Om de kinderen meer 'wereld-wijs' te maken zullen er projecten worden georganiseerd over onderwerpen die spelen in het leven van de kinderen zelf. Zoals bijvoorbeeld de supermarkt, het weer, dieren en noem maar op. Hiervoor zullen wij de kinderen laten vertellen, onderzoeken, knutselen en laten presenteren aan de ouders. Zo willen wij de kinderen zich spelenderwijs laten ontwikkelen, maar ze ook vaardigheden laten ontdekken die ze op latere leeftijd goed zullen kunnen gebruiken. Zeker ook in het onderwijs wordt steeds meer zelfwerkzaamheid van de kinderen verwacht, dus dat willen wij ze alvast meegeven. Grotere bouwwerken zullen in samenwerking tot stand moeten komen, maar ook over het onderwerp moeten de kinderen overleggen.

Wij bieden de kinderen een vertrouwde en veilige omgeving, waarbinnen ze voldoende uitdaging krijgen in de ontdekkingstocht naar zichzelf, anderen en de omgeving.

Kinderen hebben het nodig dat ze zich veilig voelen in de omgeving waarin ze opgroeien. Dat gevoel van veiligheid is een basisvoorwaarde om op te kunnen voeden. Wij willen ervoor zorgen dat elk individueel kind zich veilig voelt binnen de groep. De driehoeksverhouding tussen de ouders, de kinderen en de leid(st)ers is daarbij heel belangrijk. Wij

overleggen veel met de ouders over hoe zij de opvoeding zouden willen zien en wat zij belangrijk vinden. Deze eigen manier proberen wij dan per kind in te passen aan de werkwijze die wij volgen. Hierdoor ontstaat er voor het kind een manier van opvoeden die aansluit bij de opvoeding thuis. Dit zal het gevoel van veiligheid van het kind vergroten.

Het vertrouwde van de omgeving komt tot uitdrukking in het feit dat het kind in een groep wordt ingedeeld die altijd dezelfde ruimte als basis heeft. Daarnaast kan het kind door middel van het opendeuren-beleid die omgeving uitbreiden, maar op zijn eigen manier en in zijn eigen tempo. Zo blijft het vertrouwd voor het kind.

In de ruimtes bieden wij de kinderen speelmaterialen aan de de ontwikkeling stimuleren en de fantasie prikkelen. Wij wegen daarom in de keuze van het speelgoed steeds af of wij kiezen voor 'kant-en klaar'-speelgoed of voor verschillende 'bouwmaterialen' waarmee de kinderen zelf dingen kunnen creëren. Met name tijdens de projecten die er zullen worden georganiseerd zal er met bouwmaterialen gewerkt worden, waarvan het kind geen schade of lichamelijk letsel zal ondervinden. Op deze manier hopen wij de kinderen uit te dagen om zelf creatief bezig te zijn en hun fantasie te blijven gebruiken. Als een kind bijvoorbeeld aangeeft een auto te willen maken, dan zullen wij samen met het kind bekijken welke materiaal het daarvoor wil gebruiken en het kind ondersteuning bieden bij het proces. Daarbij willen wij zo min mogelijk overnemen van het kind, maar het zo zelfstandig mogelijk zijn gang laten gaan.

Wij nemen de verantwoordelijkheid om de kinderen voldoende mogelijkheden te bieden om zich zo volledig mogelijk te kunnen ontwikkelen op de verschillende ontwikkelingsgebieden.

In de keuze van de spelmaterialen bekijken wij steeds bij welk ontwikkelingsgebied het spelmateriaal hoort. Kinderen ontwikkelen zich op meerdere gebieden, zoals verstandelijk, taal en spraak, beweging (motoriek), creativiteit, fantasie, in de omgang met anderen en de emoties en in hun zelfstandigheid. Dat zien wij als de ontwikkelingsgebieden van de kinderen. Wij willen ervoor zorgen dat er voor al de verschillende ontwikkelingsgebieden, voldoende en een gelijke hoeveelheid aan spelmateriaal beschikbaar is.

Voor de verstandelijke ontwikkeling maken wij bijvoorbeeld gebruik van hamertje tik, waarbij de verschillende vormpjes in de juiste uitsparingen gestopt moeten worden.

Voor de creatieve ontwikkeling kiezen wij voor verschillende materialen waarmee de kinderen kunnen knutselen.

Voor de ontwikkeling van de fantasie bieden wij de kinderen hoekjes aan die aansluiten bij hun eigen ideeën, zoals bijvoorbeeld de poppenhoek. Tijdens het spelen gebruiken kinderen hun fantasie.

Voor de motorische ontwikkeling bieden wij de kinderen materialen aan waarmee ze dit kunnen oefenen, zoals tekenen voor de fijne bewegingen van de hand en bijvoorbeeld fietsen voor de grove motorische ontwikkeling.

Voor de sociale en emotionele ontwikkeling is het groepsproces een goed leerpunt. Het maken van gezamenlijke keuzes voor activiteiten, het gedarg naar anderen toe en het uiten van de gevoelens zijn hierin belangrijke punten.

Voor de taal- en spraakontwikkeling bieden wij de kinderen liedjes aan om samen te zingen en lezen wij verhaaltjes, rijmpjes en versjes voor. Kinderen ontwikkelen zich voor een deel door anderen na te doen en dat geldt vooral voor het taalgebruik.

En voor de ontwikkeling van de zelfstandigheid en zelfredzaamheid stimuleren wij de kinderen om dingen zelf te doen, zoals bijvoorbeeld zelf aankleden, brood smeren, tandenpoetsen, naar het toilet gaan. Uiteraard bekijken wij per individueel kind waartoe het in staat is en bieden wij die dingen aan die relevant zijn voor de ontwikkelingsfase van het kind.

Voor de zindelijkheid van het kind gaan wij uit van een natuurlijk verloop. Wij zullen de kinderen niet in een rijtje op de pot gaan zetten, maar ondersteunen de kinderen in het ontdekken van de eigen mogelijkheden hierin. Ook hierin zullen de kinderen elkaar willen nadoen en op die manier ontdekken hoe het anders kan.

Wij willen dat de kinderen ontdekken dat ze ontzettend veel verschillende manieren in zich hebben om zich spontaan te uiten.

Binnen de Reggio Emilia worden dit de honderd talen van kinderen genoemd. Hoe een kind zich voelt kan het laten zien door middel van zijn gedrag, zijn woorden, zijn spel, zijn omgang met anderen, zijn lichaamshouding, maar ook door zijn creativiteit. Een kind dat blij is zal veel actiever zijn, positievere woorden gebruiken, enthousiasme uitstralen en vrolijkere knutselwerken maken.

Wij willen de kinderen laten ontdekken dat er veel verschillende manieren bestaan om gevoelens te uiten. Als wij zien dat er iets met een kind is, dan zullen wij voor het kind benoemen wat wij zien en vragen of we dat goed gezien hebben. Bijvoorbeeld: "Ik zie dat Tim een beetje boos kijkt. Is Tim ook een beetje boos?" Door de naam van het kind te noemen willen wij het voor het kind gemakkelijker maken om erover te praten. Het lijkt voor het kind dan in eerste instantie of het niet over zichzelf praat, maar over een ander. Vervolgens zullen wij aan het kind vragen hoe dat komt en hoe hij denkt dat diegene dat gevoel kwijt kan raken. Zo betrekken wij

het kind er zelf in en geven het ook de ruimte om zelf een beslissing te nemen.

Wij bieden de kinderen ondersteuning in dit proces door aan ze te vragen hoe ze dit kunnen oplossen en ze eventueel te helpen om alternatieven te verzinnen om te gaan doen.

Wij willen ieder kind gelijke kansen geven, ongeacht ras, geslacht of handicap, en zijn van mening dat een ongelijke behandeling hiervoor noodzakelijk is.

Wij gaan ervan uit dat ieder individu anders is en andere behoeftes, sterke en zwakke kanten heeft. Wij zien dit als positief en zijn van mening dat juist deze verschillen tussen kinderen een belangrijke bijdrage kunnen leveren aan de ontwikkeling van de kinderen als individu. Om die reden zijn wij voor de integratie van kinderen met een handicap en kinderen met diverse geloofsovertuigingen. Wij zien voor alle betrokkenen hier positieve punten in.

De kinderen met een handicap kunnen zich optrekken aan de kinderen zonder handicap. De kinderen zonder handicap leren dat iedereen anders is en leren in een vroeg stadium om met kinderen met een handicap samen te werken en te leven. De ouders van de kinderen met een handicap komen niet in een isolement terecht en kunnen met de andere ouders ervaringen uitwisselen over de opvoeding van het kind.

De diversiteit aan geloofsovertuigingen bieden alle betrokkenen meer inzicht in de multiculturele samenleving waarin wij tegenwoordig leven.

Wij willen dus ieder kind de kans geven om op te groeien tot volwassenen die stevig in hun schoenen staan en weten wat ze willen. Om dit te kunnen bereiken gaan wij uit van het kind als individu en eigen sterke en zwakke kanten. Wij signaleren deze kanten bij de kinderen en bieden ze op de zwakke kanten extra stimulans. Dat is dus per kind verschillend, vandaar dat wij het een ongelijke behandeling noemen. Dat wil dus niet zeggen dat het ene kind wel naar buiten mag en het andere niet, maar dat wij heel goed bekijken wat het individuele kind nodig heeft en daar zo goed mogelijk op in spelen.

Om zo goed mogelijk tegemoet te komen aan de ontwikkeling van de kinderen, zullen wij samenwerken met een orthopedagoog. Dit is een deskundige op het gebied van ontwikkeling van kinderen. Als wij denken dat het kind zich niet goed ontwikkelt, zullen wij de orthopedagoog inschakelen. Dit zullen wij altijd in overleg met de ouders doen. De orthopedagoog kan dan het kind en de ouders eventueel doorverwijzen naar andere deskundigen om de ontwikkeling te verbeteren.

Wij gaan ervan uit dat kinderen heel goed in staat zijn om zelf keuzes te maken en deze te verantwoorden.

Een vaste dagindeling is in ons kindercentrum niet aan de orde, alleen is er wel een vaste tijd waarop we gaan eten. De kinderen zullen bij ons nooit worden gedwongen om te eten of te drinken. Wel zullen wij het kind uitleggen wat de gevolgen ervan zijn, bijvoorbeeld, op een later tijdstip in je eentje eten, of straks heel veel trek krijgen. En zo ook met het slapen tussen de middag. De kinderen gaan bij ons pas naar bed toe als ze zelf aangeven dat ze daar behoefte aan hebben. Dit kan letterlijk door het kind worden gezegd, maar kan ook een constatering van de groepsleiding zijn. Deze zal het kind hierop aanspreken en vragen of het naar bed wil. Ook hierin zullen wij de kinderen nooit dwingen.

De ruimte is zo ingericht dat de kinderen kunnen kiezen wat ze willen doen en daarmee ook zelf aan de slag kunnen gaan. De activiteiten zijn gericht op de verschillende ontwikkelingsgebieden van de kinderen, zoals al eerder staat uitgelegd.

Alleen de babygroep, wel een horizontale groep, heeft een vastere dagindeling. Hiervoor hebben wij heel bewust gekozen, omdat wij van mening zijn dat de kinderen in deze groep nog te afhankelijk zijn van volwassenen en niet in staat om echt te kiezen voor een activiteit.

De kinderen mogen dus zelf kiezen waar ze zin in hebben, omdat wij ervan uitgaan dat dat in de thuissituatie ook zo zal zijn.

Wij vinden een goed gevoel van eigenwaarde en zelfvertrouwen voor ieder kind een belangrijke eigenschap om verder te komen in het leven en zich te ontwikkelen tot waardige volwassene.

Wij willen de kinderen leren dat ze zelf belangrijk zijn. Dit doen wij door de kinderen steeds als individuen te benaderen en te waarderen. Dat ze op het kindercentrum ook leren dat ze rekening moeten houden met andere mensen in hun omgeving hoeft daar geen afbreuk aan te doen. Het gaat ons erom dat ze zichzelf van binnen goede mensen voelen die recht hebben op hun eigen stukje van de wereld, die hun eigen keuzes durven te maken en zich niet steeds maar blijven aanpassen aan anderen, maar dat ze weten dat ze zelf ook belangrijk zijn en zich niet altijd maar hoeven aan te passen. Ze moeten durven en zich net zo belangrijk voelen als iedereen, niet meer en niet minder. Dit willen wij de kinderen meegeven, omdat ze daar hun hele verdere leven op kunnen bouwen. Een goed gevoel in het eigen kunnen is zo belangrijk om open te kunnen staan voor alle uitdagingen die het leven ze nog zal gaan bieden. Wij willen de kinderen dus eigenlijk voorbereiden op de rest van het leven.

Dit willen wij de kinderen laten ontdekken door steeds de nadruk te leggen op de goede dingen en niet op de slechte. Wij zullen de kinderen dan ook eerder belonen dan ze te straffen. Dit doen wij omdat wij ervan uit gaan dat het belonen van positief gedrag veel meer invloed heeft op de ontwikkeling van het kind dan het bestraffen van negatief gedrag.

Als een kind bijvoorbeeld met speelgoed gaat gooien, omdat het zijn zin niet krijgt, dan zullen wij dit gedrag van het kind negeren. Behalve als dat gedrag schadelijk is voor de andere kinderen. Het kind krijgt op deze manier geen aandacht voor dat negatieve gedrag. Als het kind vervolgens op een andere, positieve manier, aandacht gaat vragen, bijvoorbeeld door naar ons toe te komen, dan zullen wij het daarvoor prijzen.

Wij bieden ondersteuning aan kinderen tijdens het gehele ontwikkelingsproces en leggen dat ook vast, omdat wij van mening zijn dat wij daar als volwassenen een belangrijke taak in hebben.

Wij zijn als leid(st)ers en medeopvoeders van de kinderen medeverantwoordelijk voor de opvoeding en de ontwikkeling van de kinderen. In de voorgaande punten hebben wij aangegeven wat wij belangrijk vinden in de individuele ontwikkeling van de kinderen en waar onze aandacht op zal worden gevestigd.

Om de kinderen zelf inzicht te geven in hun eigen ontwikkelingsproces en de ouders erbij te betrekken, leggen wij deze processen vast. Dit doen wij door middel van foto, maar ook door kunstwerken van de kinderen te exposeren in de verschillende ruimtes van het kindercentrum. Ook maken wij regelmatig videofilmpjes van bijvoorbeeld uitstapjes, projecten of bepaalde thema's. Deze kunnen dan worden getoond op de speciale thema of voortgangsavonden. Dit doen wij om de betrokkenheid van de ouders te vergroten.

Daarnaast vinden wij het een goed middel om aan buitenstaanders te laten zien hoe onze werkwijze is binnen het kindercentrum.

3. De randvoorwaarden

Deze voorwaarden hebben wij in dit pedagogisch beleidsplan opgenomen, omdat wij vinden dat dit nodig is om op die manier te willen werken die wij net uitgelegd hebben. Dit zijn geen volledige beleidsvormen.

Het ouderbeleid

Wij zien de ouders in een gelijkwaardige relatie met onzelf. Wij brengen een eigen stuk professionaliteit mee in de opvoeding van de kinderen, net zoals de ouders dat doen. Wij hebben daar allebei een eigen manier voor gevonden die wij goed vinden. Veel praten en overleggen met elkaar helpt ons om samen een manier te vinden om het kind op te voeden. Hiervoor kunnen de breng- en haalmomenten gebruikt worden, maar het is voor ouders ook altijd mogelijk om een afspraak te maken. Het is in het belang van het kind dat er een goede verstandhouding is tussen de ouders en ons. Naast deze breng- en haalgesprekken zullen wij 4 keer per jaar de tijd nemen voor een speciaal oudergesprek. Hierin zullen wij dan de ontwikkeling van het kind bespreken en de manieren waarop wij aan die ontwikkeling tegemoet zijn gekomen. Indien er zich problemen voordoen of als ouders daar behoefte aan hebben is het mogelijk om buiten deze oudergesprekken een afspraak te maken.

Om de ouders zoveel mogelijk te laten weten wat het kind doet en meemaakt op het kindercentrum, zullen wij gebruik maken van een schriftje die het kind steeds meekrijgt naar huis. Zo blijven de ouders op de hoogte van de ontwikkelingen van het kind, zelfs als er weinig tijd is om tijdens de breng- en haalmomenten te praten. Ouders kunnen er zelf ook bijzonderheden inschrijven over het kind, bijvoorbeeld dat het een nacht heeft doorgeslapen of dat het zich niet zo lekker voelt. Wij kiezen voor deze extra vorm van contact met elkaar, omdat het tijdens de breng- en haalmomenten niet altijd mogelijk is om iedereen te woord te staan of omdat de tijd daarvoor gewoon ontbreekt.

Wij vinden dat de ouders een hele belangrijke rol spelen in de ontwikkeling van het kind. Daarom verwachten wij van de ouders dat ze actief betrokken willen zijn bij het kindercentrum. Dit kan op verschillende manieren. Bijvoorbeeld door deel te nemen aan de medezeggenschapsraad of ouderraad, maar ook door het organiseren van thema-bijeenkomsten voor andere ouders, bijvoorbeeld om uitleg te geven over een bepaalde handicap, cultuur of methode, of door het organiseren van een activiteit voor de kinderen.

Om die betrokkenheid groot te houden organiseren wij 4 keer per jaar een thema-avond voor de ouders. Eén keer per jaar zullen wij een vragenlijst aan de ouders meegeven, waarop zij onderwerpen kunnen aangeven waar ze graag meer over zouden willen weten. Deze onderwerpen gebruiken wij dan weer voor de thema-avonden, zodat wij daarmee tegemoet komen aan de vragen van de ouders.

Het personeelsbeleid

Wij vinden het belangrijk dat de kinderen goed worden opgevoed en dat er een goede samenwerking is tussen de ouders en de leid(st)ers. Wij kiezen daarom voor 2 geschoolde leid(st)ers op de groepen. Het liefst één met hbo-diploma en één met mbo-diploma. Naast deze geschoolde leid(st)ers kunnen er altijd stagiaires, vrijwilligers of ongeschoolde leid(st)ers extra op de groepen staan.

Stagiaires zijn bij ons kindercentrum altijd welkom, omdat wij vinden dat wij een bijzondere manier van werken hebben die wij graag met anderen willen delen. Stagiaires staan altijd extra op de groep, naast de geschoolde medewerkers.

Wij staan ook open voor leid(st)ers die een opleiding in deeltijd volgen. Aan de hand van de voortgang van de leerling kan deze steeds meer verantwoordelijkheden krijgen op de groep. Dit vinden wij een belangrijke ontwikkeling voor de leerlingen, omdat ze het beste leren door te doen.

Tijdens ziekte van een vaste leid(st)er zal er altijd eerst gezocht worden binnen de groep van andere vaste leid(st)ers. Het kan dus voorkomen dat er een leid(st)er van een andere groep komt invallen. Dit is volgens ons geen probleem, omdat de kinderen door het opendeurenbeleid ook bekend zijn met de leid(st)ers van de andere groepen en de leid(st)ers met de kinderen. Daarnaast hebben wij een vaste groep oproepkrachten die bekend zijn met onze werkwijze.

Wij vinden dat de leid(st)ers minimaal 2 dagen per week moeten werken op het kindercentrum om een goede band met de kinderen te kunnen ontwikkelen en om zich goed te kunnen inleven in de werkwijze.

Het organisatiebeleid

Wij hebben ervoor gekozen om alleen hele dagopvang aan te bieden. Dit omdat wij willen dat de kinderen zich echt thuis voelen op het kindercentrum. Wij vinden daarom ook dat ze daarvoor minimaal 2 dagen aanwezig moeten zijn. Op deze manier hebben ze een betere kans op een eigen veilige plek binnen de groep. En op een betere band met de leid(st)ers.

Wij gaan uit van verticale groepen. Dat wil zeggen dat er kinderen van verschillende leeftijden in één groep zitten. Hiervoor hebben wij gekozen omdat wij vinden dat kinderen veel van elkaar kunnen leren en dat de omgang met anderen dan leeftijdgenootjes daar een positieve invloed op heeft. Door het opendeurenbeleid kunnen de kinderen wel leeftijdgenootjes opzoeken om daar iets mee te gaan doen. Op deze manier kunnen de kinderen zelf anderen zoeken met dezelfde interesses of leeftijd. Wat het kind zelf wil.

Alleen voor de babygroep is er gekozen voor een horizontale groep, omdat wij vinden dat deze groep kinderen nog te afhankelijk is van de zorg en aandacht die er door de volwassenen wordt geboden.

Er zal 1 keer per maand een teamvergadering plaatsvinden, waarin de algemene gang van zaken en het werken volgens dit beleidsplan besproken zullen worden. Daarnaast zal er 2 keer per maand een kindbespreking zijn, waarin de ontwikkelingen van de kinderen besproken zullen worden. Bij deze besprekingen kan een orthopedagoog aanwezig zijn om de leid(st)ers meer duidelijkheid te geven over de ontwikkeling van de kinderen.

Het financieel beleid

Per jaar wordt er een budget vastgesteld dat gebruikt kan worden voor de aanschaf van (spel)materialen en de viering van feestdagen. De financieel directeur van het kindercentrum zal een eerlijke verdeling maken over de verschillende groepen. Indien er voor een groep grotere aankopen gedaan moeten worden, dan zal er bekeken worden of die aanschaf prioriteit heeft boven andere aankopen.

Voor de groepen zullen er uitstapjes gepland worden. Dit vinden wij belangrijk voor de kinderen, omdat wij willen dat ze ontdekken hoe de wereld om hen heen in elkaar zit. Wij zullen proberen om de kosten van deze uitstapjes zo laag mogelijk te houden. Het is niet mogelijk voor het kindercentrum om voor de volledige kosten van de uitstapjes op te draaien. Om deze reden vragen wij voor deze uitstapjes dan ook een eigen bijdrage van de ouders. Wij zijn ons ervan bewust dat er altijd ouders zijn die niet over de financiële middelen hiervoor beschikken. Omdat wij vinden dat kinderen hier niet onder mogen lijden hebben wij speciaal hiervoor een fonds opgericht, waar deze ouders gebruik van kunnen maken. Daarvoor moeten de ouders wel een aanvraag indienen en kunnen bewijzen dat zij het niet kunnen opbrengen. Wij vertrouwen erop dat de ouders geen misbruik zullen maken van deze mogelijkheid om elk kind dezelfde kansen te geven.

Het accommodatiebeleid

Bij de inrichting van de ruimtes wordt er steeds bedacht hoe de kinderen het zien. Wat zijn de mogelijkheden van de individuele kinderen en hoe kan de inrichting daarmee tegemoet komen aan de ontwikkeling. Ongevaarlijke (spel)materialen liggen in het zicht van de kinderen en op hoogtes dat ze er goed bij kunnen zonder zichzelf daarbij te bezeren of in gevaarlijke situaties te brengen. Omdat wij uitgaan van het kind zelf en dat het zijn eigen keuzes mag en kan maken is de inrichting van de ruimte heel belangrijk.

In de ruimte zullen verschillende hoekjes gemaakt worden. Bij de spelmaterialen kiezen wij voor dingen die de ontwikkeling van kinderen ondersteunen en die de kinderen uitdagen om hun fantasie te gebruiken. Wij hebben daarom een voorkeur voor materialen waarmee de kinderen creatief bezig kunnen zijn boven de kant-en-klare spelmaterialen. Wij zullen proberen om een evenwicht te vinden tussen deze verschillende materialen zodat de ontwikkeling van kinderen optimaal ondersteunt kan worden.

Wij maken gebruik van het opendeurenbeleid binnen het kindercentrum. Daarmee bedoelen wij dat de kinderen wel in een groep worden ingedeeld, maar dat ze niet gebonden zijn aan die ene groep. De deuren staan zeg maar open, waardoor de kinderen meer ruimte krijgen in hun ontdekkingstocht.

De buitenruimte hebben wij zo ingericht dat alle kinderen hier veilig kunnen spelen of verblijven. Voor de allerkleinsten is er een gedeelte afgescheiden, zodat ook zij zich zoveel mogelijk zelfstandig kunnen bewegen op een zachte ondergrond.

Het externe beleid

Om op de hoogte te blijven van de actuele ontwikkelingen in de kinderopvang heeft het kindercentrum een lidmaatschap op de vakbladen. Deze zijn 'Kiddo' en 'Kinderopvang'. Deze liggen voor de ouders ter inzage op het kindercentrum.

Het pedagogisch beleidsplan hebben wij geschreven aan de hand van wat wij belangrijk vinden in de ontwikkeling en opvoeding van kinderen. Het is dan ook niet de bedoeling dat anderen dit pedagogisch beleidsplan zonder toestemming gaan gebruiken. Om misbruik te voorkomen vragen wij een kleine vergoeding voor het opvragen van ons pedagogisch beleidsplan aan derden. Voor ouders ligt het volledig plan ter inzage op het kindercentrum. Ouders krijgen een exemplaar mee naar huis.